№ 129 ՉՈՐՍ. ՅՈՒՆԻՍԻ 14 1908 ՉՈՐՍ. ՅՈՒՆԻՍԻ 14 № 129

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թղթակցութ. գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպեկ
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱԶԱՏԻՒ ԲԱԶՄԱԿՈՂՄԱՆԻ ԹԵՐԹ
ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 6 ՌՈՒԲԼԻ

Առանձին մէկ բուբլի

Անվերջ տարեկան	6 դոլար
Երրորդ	30 ֆրանկ
Վերջ »	10 րուբլի
Հասցէի փոխելու համար պէտք է ուղարկել	40 կոպ.

ՀՐԱՒԷՐ

Կաթուղիկէ ս. Աստուածածնի եկեղեցում յունիսի 15-ին, կէսօրվայ ժամը 12-ին լինելու է ծխականների ժողով, որպեսզի իրանց ժամանակը լրացած հոգաբարձուների փոխարէն ընտրեն նորերը. ուստի պատիւ ունիմ հրաւիրել մեծ. պ. պ. ծխականներին, որ յիշեալ օրը և ժամին շտապեն եկեղեցի մասնակցելու ընտրութեանը։

Գործակալ ա. մ. Թիֆ.

Գրիգոր ա....ք. Մանդակունի

(2.) առ. 1—1

ՀՐԱՒԷՐ

Որբազան առաջնորդի կարգադրութեամբ առաջիկայ կիրակի, յունիսի 15-ին, պատարագից յետոյ, ժամը 12-ին, լինելու է շարունակութիւնը յունիսի 8-ի ընդհանուր ծխական ժողովի, որի նիւթն էր՝

1) քննելու հոգաբարձութեան հրաժարականի շարժառիթը և 2) ընտրելու 4 նոր հոգաբարձուներ Փոխարքայից տրված ժամանակաւոր կանոնների 3-րդ կէտի համաձայն։

Ուստի Ջգրաշէնի դպրոցի հոգաբարձութիւնը խնդրում է շնորհ բերել ժողովին։

Ի դիմաց հոգաբարձութեան՝

Ալ. Քալանթարեան

առ. 1—1

ՆՈՐ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրի Անդրկովկաս գալովը մի նոր ընթացք տրվեց այն նախագծին, որ ծրագրում է կովկասեան շղթայի միջով երկաթուղի անցկացնել և այդպիսով Անդրկովկասը միացնել Հիւսիսի հետ կարճ ճանապարհով։

Երկաթուղիական այդ գծի անհրաժեշտութեան մասին մենք առիթ ենք ունեցել խօսելու դեռ նորերս և այժմ նորից յիշատակում ենք, ընդգծելով, որ ամեն մի նոր առիթ աւելի ու աւելի համոզեցուցիչ է դարձնում այդ երկաթուղու կարեւորութիւնը։

Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութիւնը իր կողմից տալիս է թէ այդ և թէ Կախեթիայի երկաթուղիական գծերին առանձին նշանակութիւն, համարելով նրանց չափազանց նպաստաւոր Թիֆլիս քաղաքի զարգացման համար։ Ուրեմն այդ երկաթուղիները իրական օգուտներ կը տան յատկապէս Թիֆլիսին—այդ կանխահաշուել դժուար է, բայց կասկածից դուրս է այն, որ Անդրկովկասի այդ կարճ ուղիով անմիջական միացումը Եւրոպական Ռուսաստանի հետ նոր զարկ կը տայ հաղորդակցութեան և յարաբերութիւնների զարգացմանը, իսկ Կախեթի միացումը անդրկովկասեան երկաթուղու հետ կը բանայ արդիւնաբերութեան և մթերքների վաճառահանութեան համար նոր ասպարէզներ։

Առհասարակ պէտք է նկատել, որ Անդրկովկասը շատ ուշ արժանացաւ երկաթուղիների կառուցմանը, և այնպիսի մի կարեւոր գիծ, ինչպէս որ Երեւանեան գիծն է, միայն այժմ իրականացաւ, մինչդեռ Անդրկասպեան երկրում երկաթուղին գնում էր ռուսական զօրքերի առաջխաղացութեան հետ միասին և ամրացնում էր երկրի նուաճումը կուլտուրական խոշոր ձեռնարկութիւնով։

Անդրկովկասի դիրքը, նրա մակերեւոյթի չափազանց խորդուբորդ լինելը և հաղորդակցութեան ուղիների սակաւութիւնը անհրաժեշտ են կացուցանում երկաթուղիական այնպիսի հիմնական մի ցանցի կազմութիւնը, որով երկրի մասերը միմեանց միանան [illegible] հետ աւելի կերպով։ Եւ անշուշտ անհրաժեշտ է այդ տեսակէտից [illegible] այնպիսի գծերի կառուցումը, ինչպէս [illegible], Եղիշէ և Կարսի ճիւղը, Նուխու և Ջարդագալմիշի գիծը, [illegible] Ախալքալաքի և Երասխաձորի մասնաճիւղերը, Նոր-Բայազետ գաւառի միջով [illegible] գծերը։

Երկաթուղիների այդ գծերի կառուցումը, [illegible] կենտրոններ [illegible], բայց նրանք ապարդիւն չեն մնայ և կարճ միջոցում իրանք իրանց կարդարացնեն։ Եւ եթէ մինչև այսօր նրանք իրագործված լինէին, մենք այժմ կունենայինք հանքագործութեան նոր կենտրոններ, արդիւնագործութեան նոր ասպարէզներ։

Երկաթուղիական խիտ ցանց կազմելու անհրաժեշտութիւնը օրէ-ցօր աւելի ու աւելի զգալի է դառնում ազգաբնակութեան համար, որ պահանջ ունի սերտ հաղորդակցութեան և աւելի աշխոյժ ու կենդանի յարաբերութիւնների, որպէսզի խոր ու ընդարձակ կերպով զարգացնի երկրի արդիւնաբերութիւնը և կապի տեղական շուկան համաշխարհային վաճառանոցի հետ։

Եթէ մինչև այժմ կարելի էր անհոգ աչքով նայել հաղորդակցութեան ճանապարհների բացակայութեանը կամ այդ բացակայութեան հաւասար թերութիւններին, նոյնը անները լի է այսուհետև, երբ ամեն մի քայլափոխում ամեն մի ձեռնարկութիւն սկսելու և առաջ տանելու փորձում խոչընդոտ է հանդիսանում հաղորդակցութեան անասելի վատ կամ անկատար դրութիւնը։

Եւ ուրեմն հասկանալի է, թէ ինչու երկաթուղիական ցանցի իրականացումը պէտք է մտնէ հերթական հարցերի շարքը և դառնայ լուրջ հոգատարութեան առարկայ այն բոլոր շրջաններում, որոնք կարող են նպաստել նրա աջող դրական լուծմանը։

Ա. Քալանթար

«ԾԻԾԵՌՆԱԿԻ» ՀԵՂԻՆԱԿԻ ՄԱՀԸ

Վախճանվել է «Ծիծեռնակի» հեղինակը, անմոռաց Դոդոխեանը։

Դորպատի համալսարանի այդ նախկին ուսանողի յօրինած ռոմանսօր-երգը, «Ծիծեռնակը», մի այնպիսի հռչակ սառացաւ հայութեան մէջ, որի երկրորդ օրինակը մենք չենք յիշում։

«Ծիծեռնակը» դարձաւ շատ կարճ միջոցում սեփականութիւն ամբողջ հայութեան և նոյնիսկ գրաւեց օտարների ուշադրութիւնը իր վրա։ Ոչ միայն մեր դրացի ազգերը ծանօթացան այդ երգի հետ, այլ և եւրոպացիները։ Շատ այլազգի երգչուհիներ, ցանկանալով մի հաճոյք պատճառած լինել համերգներին ներկայ հասարակութեանը, երգել են հայկական «Ծիծեռնակը» և վայելել բուռն ծափահարութիւններ։

Թէ իսկապէս ինչ եղանակ է «Ծիծեռնակը», մինչև այժմ որոշակի պարզված չէ։ Ենթադրում են, որ նա հայացված մի եղանակ է և որ հանգուցեալ Դոդոխեանը ազդված է եղել մի եղանակից, որը նա լսել է մի ժամանակ և յետոյ, երբ նրան աշխատել է վերաւիշել, տուել է նրան «Ծիծեռնակի» ներկայ բնաւորութիւնը։

Հանգուցեալ Դոդոխեանը Դորպատի հայ ուսանողութեան աչքի ընկնող անդամներից մէկն է եղել։ Եւ Դորպատի մասին հրատարակված յիշողութիւնների մէջ միշտ գտնում ենք նրա անունը։

Դոդոխեանը վախճանվեց ծերութեան հասակում, թողնելով սիրելի անձ իր շրջապատողների համար։ Բոլոր անձնական ծանօթները խօսում են նրա մասին յարգանքով և համակրանքով։

Յայտնում ենք և մեր յարգանքը դէպի գեղեցիկ հայ երգի հեղինակի և հայ ուսանողութեան առաջին շարքերում գործած հայ երիտասարդի յիշատակը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոնդոն, 13 յունիսի

Րէյտերի գործակալութեան տեղեկութիւնների համաձայն, որոնք ստացվել են անգլիական պաշտօնական աղբիւրներից Թէհրանից ուղարկված լուրերը գլխաւոր կէտերում հաստատում են այլ աղբիւրներից բղխած հեռագրական հաղորդագրութիւնները, բայց համաձայն չեն մի քանի լրագիրների սենսացիօն տեղեկութիւններին։ Ոչ Անգլիան, և ոչ Ռուսաստանը մտադիր չեն միջամտելու Պարսկաստանի ներքին գործերին, սակայն երկու կառավարութիւններն էլ միջոցներ ձեռք առին, որպէսզի շահախնդիր կողմերը առաջուց գիտենան, որ նրանք չեն կարող յոյս դնել որևէ աջակցութեան վրա ոչ այն փորձերում, որոնք ուղղված են տապալելու պարսկական այժմեան դինաստիան, ոչ էլ Թէհրանի ժողովրդական ներկայացուցչութեան վրա ազդելու գործերում։

«Daily Telegraph» ը ասում է, որ ոչ մի բան այնպէս լաւագոյն կերպով կարող չէ արդարացնել Ռուսաստանի հետ կնքված լիակատար համաձայնութիւնը, ինչպէս ներկայումս Պարսկաստանում կատարվող դէպքերը։ Եւրոպան, որ սրանից քսան տարի առաջ կը սարսափէր Թէհրանի անկարգութիւնները նկատի առնելով, այժմ նայում է նրանց վրա, ճիշտ է, նողկանքով, ինչ չափով որ այդ անկարգութիւնները մահ և դժբաղդութիւն են պատճառում, սակայն դէպի նրանց հանգստութեամբ է վերաբերվում ընդհանուր խաղաղութեան տեսակէտից. շահը, որի համար մեր բարոյական աջակցութիւնը անգնահատելի է, անկասկած կը համոզվի, որ հաստատակամութիւնը և խելացի ողորմութիւնը նոյնպիսի արժէք ունեն արևելքում, ինչպէս արևմուտքում։ («Հ. Գ.»)

Թաւրիզ, 12 յունիսի

Առաւօտեանից հրացանաձգութիւն է յեղափոխականների և բէակցիօնէրների մէջ, որոնց կողմն է անցել հոգևորականութիւնը։

Շուկաները, բանկերը և գրասենեակները փակ են. հեռախօսը չէ գործում։ («Հ. Գ.»)

Թաւրիզ, 12 յունիսի

Կուսակցութիւնների միջև սկսված հրացանաձգութիւնը շարունակվեց մինչև այսօր առաւօտեան, բստ որում աջողութիւնը նկատելի էր բէակցիօնէրների կողմը, որոնք յեղափոխականներին վանեցին գլխաւոր դիրքից։ Երկու կողմերի կորուստները կազմում են մօտ հարիւր սպանված և վիրաւորված։

Այսօր տեղի են ունենում խաղաղ բանակցութիւններ։

Գեներալ-նահանգապետ Մուխբերու-Սալթանէն թողնում է Թաւրիզը և մեկնելու է Կովկասի վրայով Եւրոպա։ («Հ. Գ.»)

Լոնդոն, 12 յունիսի

Րէյտերի գործակալութեանը Թէհրանից հեռագրում են, որ յունիսի 11-ին տեղի ունեցան նոր բազմաթիւ ձերբակալութիւններ։ «Սուրուլիս-Ռաֆիր» շաբաթաթերթի հրատարակիչը և մի քանի մարդ գլխատվեցին։ Մէջլիսի շինութիւնը ներկայումս սիստեմատիկ կերպով քարուքանդ է լինում բազմաթիւ բանւորների ձեռքով։ Զօրքը գեղեցիկ կարգապահութեան մէջ է, իբրան շնորհալի է պահում։ Շուկաները բաց են, քաղաքում հանգիստ է։ («Հ. Գ.»)

Պետերբուրգ, 11 յունիսի

Այսօր դումայական մասնաժողովը միաձայն ընդունեց Կարս քաղաքում քաղաքային լիակատար ինքնավարութիւն մտցնելու նախագիծը։ Մերժվեց շրջանային առեանում քարտուղար ընտրելու առաջարկութիւնը, որ վարելու էր քաղաքային գործերը. ատեանի գործավարութիւնը յանձնվում է Կարսի նահանգապետի դիւանատան։ Օրինագիծը, պատգամաւոր իշխ. Ճերվաշիձէի թախանձանքով, քննվելու է Դումայում այս նստաշրջանին։ («Т. Л.»)

Բերլին, 13 յունիսի

Տեղական տեղեակ շրջաններում անհեթեթ են համարում Գերմանիայի և Թիւրքիայի դաշնակցութեան մասին տարածված լրագրական լուրերը, ասելով՝ որ այդպիսի դաշնակցութեան մէջ Աւստրո-Ունգարիայի դաշնակից Իտալիան չէ կարող լինել։ Նոյնօրինակ անհիմն են համարում այն լուրերը, թէ գերմանական կայսրը պատրաստվում է այցելել Կ. Պոլիս։ («Հ. Գ.»)

Կ. Պոլիս, 13 յունիսի

Մակեդոնիայում վալաների վրա յոյն հրոսակախմբերի գործ դրած բռնութիւնները սաստկացան։ Հրոսակախմբերի գործունէութիւնը լայն չափեր ընդունեց նաև Մօնաստիրի վիլայէթում։ Հիւպատոսական հաղորդագրութիւնների համաձայն, մայիսի 19-ից մինչև յունիսի 3-ը հրոսակախմբերի և քաղաքական կուսակցութիւնների ձեռքից ընկան 35 մարդ։ («Հ. Գ.»)

Կ. Պոլիս, 13 յունիսի

Բուլղարիային սահմանակից շրջանի նախկին կառավարիչ Իբրահիմ-փաշան նշանակված է երրորդ զօրաբանակի հրամանատար Սալոնիկում։ Լուրերին նայած, փաշան յունիսի 11-ին մեկնեց ընդարձակ լիազօրութիւններով հրոսակախմբերին ջնջելու նպատակով։ Անգօրայի նախկին վալի Նուրի-բէյը նշանակված է նոյն պաշտօնով Սկիւտարում։ («Հ. Գ.»)

Կ. Պոլիս, 13 յունիսի

Ռուսաց դեսպանը Բ. Դրան մի նօտա առաջադրեց, պահանջելով վերականգնել Ուսուրի վիճակի հողերի ռուսահպատակ կալուածատէրի իրաւունքները, որոնք խախտվել են թիւրքաց գիւղացիների ձեռքով յիշեալ հողերը գրաւելով։ Միաժամանակ ռուսաց հաւատարմատարը սկզբունքային հարց յարուցեց այն մասին, որ Թիւրքիան պատասխանատու է հանդիսանալու իւրաքանչիւր այն դէպքի համար, երբ թիւրքաց գրաւած պարսից հողում կը խախտվի մասնաւոր անձանց ապահովութիւնը և ստացուածքային իրաւունքները։ («Հ. Գ.»)

Բելգրադ, 13 յունիսի

«Cor. Bureau»-ին հեռագրում են Բելգրադից, որ Վէլիմիրովիչի միսիան բստ երեւոյթին պարտութիւն կրեց։ Երիտասարդ արմատականների պարագլուխ Լիւբա Ստոյանովիչը իր կուսակցութեան հաւանութեամբ յայտնեց, որ երիտասարդ արմատականները նոյնօրինակ դիրք կը բռնեն Վէլիմիրովիչի կաբինէտի վերաբերութեամբ, որպիսին ունէին Պաշիչի կաբինէտի վերաբերութեամբ, որովհետև գտնում են, որ ճգնաժամի այդօրինակ լուծումը չէ ապահովում բնաւ կառավարելու սիստեմի փոփոխութիւնը։ («Հ. Գ.»)

Վիտէբսկ, 13 յունիսի

Ուժեղ քամու հետ այրվեց Պոլոցկի գաւառի Միրոտինօ գիւղատեղը։ («Հ. Գ.»)

Նովօ-Նիկոլայեվսկ, 13 յունիսի

Բարնաուլից 18 վերստ հեռաւորութեան վրա չորս հոգի յարձակվեցին պետական գինու պահեստների դրամատար Դոբրօխոտովի վրա, որ տանում էր 16,000 րուբլի։ Դոբրօխոտովը, վիրաւորվելով մահացու կերպով, վախճանվեց։ Փողերը ազատեցին։

Բարնաուլում ոստիկանութիւնը գտաւ զէնքերի պահեստ, մաուզէր հրացաններ, բրաունինգներ, դաշոյններ և մեծ քանակութեամբ փամփուշտներ։ Ձերբակալված են 5 հոգի։ («Հ. Գ.»)

Օրանիբաում, 13 յունիսի

Առաւօտեան ժամը 4-ին սկսվեց մի հսկայական հրդեհ, որ մոխիր դարձրեց Բալտիական երկաթուղիների ամարային թատրոնը։ Այրվեցին նաև բաղանիքները և մի քարէ տուն։ Պատճառն անյայտ է։ Վնասները հաշւում են 200,000 րուբլի։ («Հ. Գ.»)

Լիւբան (Նովգորոդի նահ.), 11 յունիսի

Երեկոյեան ժամը 6-ին Լիւբանում սկսված հրդեհը լափեց շրջանային վարչութիւնը, շատ առևտրա-արդիւնաբերական հաստատութիւններ, մասնաւոր տներ և շինութիւններ։ Կրակից վնասվեց պօստ-հեռագրական գրասենեակը։ Վնասները մի քանի հարիւր հազարի են հասնում։ Հրդեհի տեղը եկաւ Նովգորոդի նահանգապետը։ («Հ. Գ»)

Կալկաթա, 11 յունիսի

Մահափորձ կատարողներից մի քանիսը ձերբակալվեցին։ Գրաւված են շատ հրացաններ և ատրճանակներ։ («Հ.Գ.»)

Կրօնշտադ, 12 յունիսի

«Լարաշ» շոգենաւի խորտակման ժամանակ խեղդվեցին 161 ճանապարհորդներ, որոնց թւում կապիտանը, գլխաւոր օֆիցէրը և բժիշկը։ Նաւը դիպաւ մի մեծ ժայռի և շուտով ջրասոյզ եղաւ։ «Լարաշը» հին նաւ էր, որ ծառայում էր ճանապարհորդներ տեղափոխելու համար։ Նաւը Վիգօյում ափ հանեց 108 ճանապարհորդների։ («Հ. Գ.»)

Պետերբուրգ, 12 յունիսի

Մամուլի օրգաններում երևան են գալիս տարբեր, յաճախ չափազանցրած յուզալից տեղեկութիւններ Պարսկաստանի գործերի դրութեան մասին։

Պետերբուրգի Հեռագրական Գործակալութիւնը արժանահաւատ աղբիւրներից ստացել տեղեկութիւնն է հաղորդում Թէհրանում պատահած վերջին օրերի դէպքերի մասին։

Պարսկաստանի վերջին ժամանակներս անցրած յուզմունքները վերստին սուր կերպարանք ստացան մայիսի վերջերին։ Անջումանների ծայրայեղ տարրերը սկսեցին կրկին յաւելու պահանջներ ներկայացնել շահին՝ որ նա հեռացնէ այն անձանց, որոնց ագիտացիան շահի դէմ ընդարձակ չափեր է ընդունել։ Դեռ սկզբում պատող լուրերը, թէ այդ ագիտացիան կազմակերպել է շահի հօրեղբայր Զիլլի-Սուլթանը, հաստատվում են օրէ-օր։ Ամեն տեսակ կասկածանքներից ազատ մնալու նպատակով մեկնելով գաւառը, յիշեալ պրինցը իր գործակալների միջոցով, որոնց ղեկավարում էր Թէհրանում մնացած նրա մեծ որդի Ջէլալ-ուդ-Դովլէն, եռանդուն կերպով ագիտացիա էր մղում անջումանների մէջ, առատաձեռնութեամբ բաշխելով զէնքեր և փող։ Պէտք է նկատել, որ մինիստրները և մէջլիսը իրանց չէզոք էին պահում։ Վերջինս բոլոր նշաններով հակումն չունէր տարվելու անզուսպ ծայրայեղ տարրերի հրապուրանքներով։

Շարժումը կտրուկ դիմադրութեան հանդիպեց շահի կողմից, որ հէնց սկզբում

ձերբակալել և Թէհրանից աքսորել տուեց երեք գլխաւոր ղեկավարների, որոնց թւումն էր Ջէլալ-ուդ-Դօվլէն։ Եռանդուն միջոցներ ձեռք առնելով շարժումը ճնշելու, շահը միաժամանակ դիմեց մէջլիսին մի հրովարտակով, յայտնելով որ հաւատարիմ է մնում սահմանադրութեան, որին երդուել է և որի պաշտպանութեան մասին իր ժամանակին դրական հաւաստիացումներ է տուել երկու հարևան բարեկամ պետութիւններին։

Հրովարտակը ազգաբնակութիւնը համակրանքով ընդունեց։ Ծայրայեղ յեղափոխական միջոցների կողմնակիցների ագիտացիան ըստ երևոյթին մեծ աջողութիւն չունեցաւ այս անգամ։ Թէհրանում կազմակերպվեց չափաւոր ուղղութեան բաւական ուժեղ հոսանք, որի կողմնակիցները, որոնց թւում նաև մէջլիսի անդամներից շատերը, աշխատում էին խաղաղ ճանապարհով ելակէտ գտնել առաջացած դրութիւնից և յաջողել շահին բանակցութիւններ սկսելու։ Դրա համար վճռվեց դիմել ռուսաց դեսպանի միջնորդութեան, ճիշտ այնպէս, ինչպէս արվեց դեկտեմբերեան ճգնաժամի օրերում։

Ուշի ուշով հետևելով Թէհրանի գործերի ընթացքին, ռուս և անգլիական կառավարութիւնները, ոգեւորված երկրի խաղաղցնելուն նպաստելու անկեղծ ցանկութեամբ, խստագոյն խուսափում էին բայց և այնպէս նրա ներքին գործերին միջամտելուց, ի հարկէ, հնարաւորութիւն գտնելով թոյլ տալ Թէհրանի իրանց ներկայացուցիչներին հանդէս ելնել ազդեցութիւն գործելու անհրաժեշտութեան դէպքում։ Երբ վերոյիշեալ անձինք խնդիրքով դիմեցին ռուս դեսպանին, վերջինս անգլիական ներկայացուցչի հետ փոխադարձաբար պայմանաւորվելով, նկատի առնելով հէնց իրանց պարսիկների թախանձանքները, համաձայնութիւն յայտնեց, գուցէ հնարաւորութեան չափով կարող լինի օգնել միջնադէպը խաղաղ կերպով բարձելու։ Շահից ընդունվելով, Հարտվիգը՝ հաղորդեց նորին մեծութեան յիշեալ անձանց ցանկութիւնը. շահը վճռականապէս յայտնեց մեր դեսպանին, որ նա հակառակ դիտաւորութիւններ չունի իր շնորհած սահմանադրութեան դէմ. ագիտացիան նրա դէմ բղխում է միայն Զիլլի-Սուլթանի կողմնակիցներից, որոնք երազում են յափշտակել գահը. ոչ կառավարութեան, ոչ էլ մէջլիսի հետ նա որևէ թիւրիմացութիւններ չունի. ձեռք առած միջոցները ուղղված են բացառապէս իր արքայական իրաւունքները պաշտպանելու և յեղափոխութիւնը ճնշելու համար, որ ղեկավարում է Զիլլի-Սուլթանը անջումանների օգնութեամբ։ Շահն աւելացրեց, որ ուրախութեամբ կը տայ իր համաձայնութիւնը հետևեալ գլխաւոր պայմաններով. միապետի և դինաստիայի անձեռնմխելիութեան հրաշխաւորութիւնը, անջումանների զսպումը, օրէնսդրական և գործադրող իշխանութեան կոմպետենցիայի բաժանումը, զօրքի հպատակութիւնը միապետի հրամանին՝ համաձայն արդէն մէջլիսի մշակած օրէնսդրութիւնների։ Նրանից յետոյ արդէն սկսված բանակցութիւնները շահի լիազօրների հետ սկզբում ընթանում էին աջողութեամբ և յոյս էին տալիս, որ համաձայնութիւն կը լինի։ Սակայն այդ միջոցին շահի դրած պահանջներից մէկը, այն է յանձնել կառավարութեան ձեռքը յեղափոխական շարժման հինգ պարագլուխներին, որոնք բաստ էին մտել մէջլիսում, չը կատարվեց, որից յետոյ դէպքերի ընթացքը արագացաւ։ Այդ հինգ անձանց կալանաւորման համար ուղարկած զօրաբաժինը դիմաւորվեց ռումբերով և հրացանաձգութեամբ մէջլիսի և հարևան մզկիթի շինութիւնից, ուր պահ էին մտել անջումանների բազմաթիւ անդամները, որոնց հետ միացաւ զինաւորված ամբոխը։ Զօրքին օգնութեան հասած արտիլերիայի հրաձգութիւնից մի փոքր վնասվեցին այն շինութիւնները, ուր ապաստանվել էին յեղափոխականները, որոնց թւում և Զիլլի-Սուլթանի պալատը։ Կատարելապէս աւերված է միայն Թաւրիզի անջումանի շինութիւնը, որը կապված է վերջինի հետ։ Եղած տեղեկութիւնների համեմատ, կան սպանվածներ և վիրաւորվածներ թէ զօրքերի և թէ յեղափոխականների կողմից։ Թէհրանի մէջ յայտարարվեց պատերազմական դրութիւն, նրա փողոցները գրաւված են զօրքերով։ Անջումանականներին ցրեցին. յեղափոխ. գլխաւոր գործիչներից շատերը կալանաւորված են։ Ռուսաստանի և Անգլիայի ներկայացուցիչները, որոնք այդ դէպքերի ընթացքում կարծիքների կենդանի փոխանակութիւն ունէին միմեանց հետ և գործում էին փոխադարձ համաձայնութեամբ, ուղարկեցին իրանց թարգմաններին շահի մօտ՝ մատնացոյց անելով, որ անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել քաղաքում ապրող եւրոպացիներին պաշտպանելու համար։ Միաժամանակ նրանց յանձնարարված էր բարեկամական խորհուրդ տալ երկու պետութիւնների անունից չը վերացնելու շնորհված սահմանադրութիւնը։ Շահը հաւաստացրեց ուղարկվածներին, որ իր բոլոր գործողութիւնները ուղղված էին բացառապէս յեղափոխականների և դաւադիրների դէմ, որ նա հաստատ վճռել է պաշտպանել մէջլիսը և թէ բոլոր միջոցները ձեռք են առնված օտարազգիներին պաշտպանելու համար։ Ապա մերձակայ գիշերը խաղաղութիւնը չը խանգարվեց։ Կաբինետի նախկին կազմը պահեց իշխանութիւնը իր ձեռքում։ Վերջին տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ շահի դրութիւնը ամրացած է։ («Հ. Գ.»)

—

Պարսկաստանում ստորագրութիւններ են հաւաքվում երկրորդ հեռագրական դիմում անելու Ֆրանսիային։

Անջումանները ժողովրդի անունից պարիզեան «Journal» լրագրին ուղղված մի նամակով կոչ են անում ֆրանսիական ազգին օգնել իրանց շահի դէմ սկսած կռւի գործում։

Ժողովրդի մէջ ագիտացիան զօրեղացնելու նպատակով զանազան լուրեր են տարածվում մինիստրների ու պալատականների կալանաւորութիւնների մասին Թէհրանում։ («Гол. М.»)

—

Ֆրանսիայի հանրապետութեան նախագահ Ֆալիէրին դիմաւորելու համար ընդառաջ կը գնան պրեմիէր Ստոլիպինը և մինիստրները՝ Իզվօլսկին և Դիկովը։ («Прiаз. Кр.»)

—

«Нов. Вр.» լրագիրը հաղորդում է, որ էկզարխի սպանութեան առիթով, ի միջի այլոց, կալանաւորված է Անչխատասկի տաճարի քահանայ Կարբելովը։ Քննութիւնը երևան է հանել, որ դաւադրութիւն գոյութիւն է ունեցել։

Դատաստանական պալատի դատախազ Սիլինը, որ այդ սպանութեան գործը ղեկավարում է, շտապով Պետերբուրգ է ուղևորվել։

—

Պետական Դումայի կուլուարներում յամառ կերպով խօսում են ֆինանսների մինիստր Կօկօվցեվի հրաժարականի մասին։ Դրա հետ միաժամանակ խօսում են, որ Ակիմօվն էլ հրաժարվում է Պետական Խորհրդի նախագահի պաշտօնից, իսկ նրա հաւանական փոխանորդ են համարում Կօկօվցեվին։ Այդ լուրը կրկնում են նաև Պետական Խորհրդի ու մինիստրների խորհրդի ներկայացուցիչները։ («Ран. Утро»)

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Շվարցի հրաժարականը համարվում է հաւանական։ Խօսում են, որ նրան յաջորդելու է ֆօն-Անրեպը։ («Р. Ут.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԷՈՐԳ ԴՕԴՕԽԵԱՆ

—

Մեռաւ և «Մրծեռնակի» անմահ հեղինակ Գէորգ Դօդօխեանը... Ո՞ր հայը չը գիտէ այդ սքանչելի երգը, որ այնքան քաղցր յուշեր է զարթեցնում մեր պատանեկութեան ոսկեփայլ երազների շրջանից. ծով մեզանից չէ երգել քնքոյշ հայրենասիրական տենչով «Մրծեռնակը» և չէ վառվել հայրենիքի սիրանուշ կարօտով...

Ինչպէս Գրիբօյեդօվ ռուս գրականութեան մէջ հռչակվեց միայն իր «Горе отъ ума» կատակերգութեամբ, այնպէս և Դօդօխեան համայն հայութեան մէջ բանաստեղծի անուն վաստակեց իր անմահ «Մրծեռնակով»։

Մինչև այսօր հայ ուսանողութեան ամենասիրած և ամենաընդունած երգը «Մրծեռնակն» է. Նրա ժողովրդականութեան գաղտնիքը պէտք է որոնել «Մրծեռնակի» ջերմ հայրենասիրական և ռոմանտիկ ոգու մէջ, որով այնչափ ներշնչված էին մեր Նախորդ սերունդները, որոնք էին գլխաւորապէս «Մրծեռնակի» ինտելիգենտ և զգացված աշուղները, հեղինակի անունը սփիւռս աշխարհ տարածողները։

Ես Գէորգ Դօդօխեանին շատ մօտ ճանաչելու և նրա բարեկամութիւնը վայելելու պատիւն եմ ունեցել։ Ղրիմում եղածս ժամանակ ես առանձին հաճութեամբ այցելում էի ծերունազարդ բանաստեղծին, որի մէջ ես խորապէս գնահատում էի նրա չափազանց շիտակ, պարզ և անկեղծ բնոյթը։

Նա Ղրիմի հայ հասարակութեան ամենայարգված անդամն էր և նրա ձայնին և խորհուրդներին խորին ակնածութեամբ էր վերաբերվում տեղական հայը։ Տարիների ընթացքում Դօդօխեան եղել է Սիմֆերօպոլի հայոց դպրոցի եռանդուն հոգաբարձուներից մէկը և այդ պաշտօնում միշտ եղել է խստապահանջ, բայց անաչառ և արդարադատ։

Վերջին տարիները տկարութեան պատճառով նա հեռացել էր հասարակական ասպարէզից և համեստ կենսաթոշակ ստանալով ապրում էր քաշված, մենակութեան մէջ։

Իմ այցելութիւնների ժամանակ նա երբեմն յիշում էր իր անցեալը Դորպատի ժամանակաշրջանից, յիշում էր նաև իր հինաւուրց բարեկամներին և ընկերներին. «Ի՞նչ է անում Պետրոս Սիմէօնեանը, ծերացել է ինձ պէս թէ՞ ոչ. Գէորգ Աքբիմովը, Ալէքսանդր Ռօտինեանը... Աւա՜ղ, անցան տարիները երազի պէս, և մեզ այժմ ի՞նչ բաժին է մնացել... ծերութիւն և մահ»... Այդպէս նա վերջացրեց իր խօսքը 1905 թ. ամառը, որից յետոյ ես Դօդօխեանին այլ ես չը տեսայ։ Մի անգամ նա սրտնեղութեամբ յիշեց «Մրծեռնակի» մասին երբեմն տարածված անհիմն լուրը, իբր այդ երգի հեղինակը Ներսէս V կաթողիկոսն է եղել և ոչ Դօդօխեան։ Նա իմ առաջ յիշեց «Մրծեռնակի» ստեղծագործութեան բոլոր մանրամասնութիւնները։ Ինչպէս յայտնի է, այդ հարցը այժմ պարզված է և կասկածը վերջնականապէս փարատված։ Այստեղ չեմ կարող չը յիշատակել և այն, որ Դօդօխեան ինձ ցոյց տուեց «Մրծեռնակի» առաջին, անդրանիկ ձեռագիրը 1853 թւով նշանակված, որը նա առանձին խնամքով պահում էր իր միւս անտիպ գրուածքների հետ միասին փոքրիկ պահարանում։ Այդ վերջիններից մի քանիսը կարդալով, նա դիմեց ինձ և ասաց. «Ես չեմ ցանկացել իմ վերջին վաստակը տեսնել տպագրված իմ կենդանութեան ժամանակ, այլ և այլ պատճառներով, բայց կտակել եմ իմ քրոջս՝ ձեզ յանձնել իմ մահից յետոյ բոլոր անտիպ ձեռագիրները»...։

Գէորգ Դօդօխեան ծնվել է Ղրիմում 1830 թւի փետրվարի 19-ին։ Սկզբնական կրթութիւնը ստացել է Մոսկվայի Լազարեան ճեմարանում, ուր մնացել է 1842—1848 թ. թ.։ Աւարտելով ճեմարանի ուսման ընթացքը վկայականով, նա մտնում է Ագաֆօն Աբիմեանի հովանաւորութեան շնորհիւ Պետերբուրգի գեղարուեստական ճեմարանը. այնտեղ նա սովորում է մինչև 1851 թ., երբ նոյն բարերարի աջակցութեամբ գնում է Դորպատ և պատրաստվելուց յետոյ մտնում է հռչակաւոր համալսարանը, որի հետ կապված են Աբովեանի, Նազարեանի և Պատկանեանի փայլուն անունները։ Դօդօխեանի կեանքի ամենափայլուն և արգասաւոր շրջանը անցաւ Դորպատում, ուր և արտադրեց նրա մուսան իր անդրանիկ ոգևորութեան տաղը։

Այստեղ նա մտերմանում է հայ ուսանող Ասկարեանի հետ, որի վաղահաս վախճանը (1854 թ.) Դօդօխեան, որքան յիշում եմ, ողբում է իր մտերիմ ընկերոջ յիշատակին նուիրած ոտանաւորի մէջ։

Դորպատում Դօդօխեան մնում 7 տարի և աւարտելով համալսարանը 1859 թւին գընում է Ղզլար гувернеръ-репетиторъ-ի պաշտօնով այնտեղի հարուստ կալուածատէր Բալանթարեանի մօտ և այնտեղ մընում է մինչև 1867 թ.։

Թողնելով այդ պաշտօնը նա կրկին վերադառնում է Ղրիմ և օգնում է իր հօրը նրա կալուածական գործերում։

1877 թւին յայտնի մանկավարժ Առաքել Բահաթրեանի յորդորանքով մտնում է Ղրիմի Թաթարների համար հիմնված պետական սեմինարիան Սիմֆերօպոլում ռուսերէն լեզուի ուսուցչի պաշտօնով և այդ ուսումնարանում ծառայում է 21 տարի շարունակ. 1898 թ. թողնելով պաշտօնը, նա ստանում է պետական խորհրդականի աստիճանը համեստ կենսաթոշակով։

Դօդօխեանի մասին կարելի է անսխալ ասել, թէ նա վերջինն էր 50-ական թւականների հայ գրական մոհեկաններից, որոնց շառաւիղը նրանով էլ վերջանում է...

Յ. Սպենդիարեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Դիլիջան, 10 յունիսի

Յունիսի 1-ին Դիլիջանի երկսեռ դպրոցում տեղի ունեցան ամարային արձակուրդները։ Այդ առիթով ուսուցիչների և սաների մասնակցութեամբ դպրոցում ցերեկոյթ տրվեց, որտեղ ոտանաւորների ու երգերի շարքերում աւագ-ուս. Յ. Զաքարեանը կարդաց տարեկան հաշիւը։ Շարանշարան յայտնեց փոխող-մնացողի, ելքի ու մուտքի, աշակերտների թիւ, ցուցակների, ձրի ու վարձու պարապած ժամերի հայլն մասին, բայց ի զարմանս ամենքի խօսք անգամ չասվեց արձանագրական ցուցակների մասին։ Երևի «Թիւրիմացութեամբ մոռացվել էր»։ Ինչպէս յետոյ տեղեկացայ, չորս պատրաստական ու հինգ ուսուցի չունեցող այդ դպրոցը վերջին 2 տարիներում՝ չէ ունեցել և ոչ մի մանկավարժական ժողովի արձանագրութիւն։ Հապա յետնորդները ծրտեղից իմանան, թէ նախորդներն ինչ են արել. չէ՞ որ գնահատութեան ամենագլխաւոր աղբիւրը դա պիտի լինէր։

Ոչ, դա հաշիւ չէր, որ գեղեցիկ ոտանաւորներով ու երգերով զարդարած՝ դրեք հասարակութեան առաջ. դրանով նա ճիշտ գաղափար կազմել անկարող է ձեր գործունէութեան մասին։ Ցերեկոյթը իսկի էլ հաշւետուութեան տեղ չէ, որովհետև տեղին հարցումներ անելը այնտեղ միանգամայն անկարելի է։ Հաշւի տեղը հոգաբարձութիւնից ու էլ ուրիշ բանիմաց մարդկանցից կազմված ժողովն է։

Կարծում եմ Դիլիջանի հասարակութիւնը անտարբեր չի գտնվի դէպի այդ կարևոր խնդիրը և կը պահանջի, որ հաշիւը նորից տրվի։ Տակից այլ բան է նշմարվում։ Յուսանք և սպասենք, որ կը պարզվի այդ «այլ բանը»։

Վ. Մարտիրոսեան

—

Արազին գ. (Հ. Նախիջ. գ.), 11 յուն.

10 օրից յետոյ հունձը մեզանում կը սկսվի։

Այս տարի շնորհիւ գարնան առատ անձրևների մշտական գալուն՝ մեր շրջակայ բոլոր գիւղերի արտերն առատ բերք են խոստանում, այնպէս որ գիւղացիք շատ գոհ են։

Թուրք-հայկական ընդհարման ժամանակ գիւղացիներից ոչ մէկը, ահ ու սարսափից բռնված, չէր կարողանում ազատօրէն մօտենալ իր արտին՝ ցանելու կամ ցանածը ջրելու, նոյնիսկ հասած հասկերը հաւաքելու։ Շատ գիւղացիներ այն ժամանակ, թողնելով իրանց արտերը, փախչում էին զանազան փոքր ի շատէ ապահով գիւղեր՝ ապաստանելու և թուրք-հայկական կոտորածից ազատվելու։

Իսկ այժմս շատ ուրախալի է, որ թուրքերը համերաշխ յարաբերութիւնների մէջ են հայերի հետ։

Վարդան Վարդանեան

—

Զաքաթալա, 8 մայիսի

Զաքաթալայի հայոց երբեմն փառաւոր, հոյակապ եկեղեցին, շնորհիւ իր նախկին անհոգ երէցփոխների ու եկեղեցու այլ սպասաւորների՝ հասաւ այժմեան ամենաաննախանձելի դրութեան, որի մէջ եթէ մնար մի քանի տարի ևս, ամենայն հաւանականութեամբ մի գեղեցիկ օր տանիքը կը փչէր և տակով կանէր մի քանի տասնեակ կամ հազիւր անմեղ աղօթողներ։

Եկեղեցու ներկայ վարչութիւնը զգալով եկեղեցու վերանորոգման հրամայողական անհրաժեշտութիւնը, առանց կանխապէս նիւթականի վրա մտածելու, ձեռնարկեց վերանորոգման գործին։

Սակայն սրտի ցաւով պիտի արձանագրենք այստեղ, որ գործը այժմ կանգ է առել անիծեալ նիւթականի սղութեան պատճառով, որովհետև եկեղեցու կասսան ունէր ընդամենը 400 ր. կանխիկ դրամ, մինչդեռ վերանորոգութիւնը կը նստի ոչ պակաս քան 3500—4000 րուբլի։ Ի հարկէ պակասը պիտի լրացնէր, հօգար Զաքաթալայի հայ համայնքը, եթէ միայն այդ համայնքի մէջ գտնվէին գէթ 2—3 հոգի 15—20,000 րուբլու չափ կարողութիւն ունեցող անհատներ. այո, կրկնում ենք, մենք չունենք, որովհետև ներկայ սարսափելի «կրիզիսի» ժամանակ, նրանք իրանց դրամագլուխն ուտում, ապրում են և միջոց չունեն նոյնիսկ իրանց պարտքերը վճարելու մեծ վաճառականներին կամ ֆաբրիկաներին։

Մենք, զաքաթալացիներս, ուրիշ ելք չը գիտենք՝ մեր սկսած գործը աջողութեամբ աւարտելու համար, բացի մեր համաքաղաքացի և այժմ բագուաբնակ միլիօնատէր Մկրտիչ Բալանթարեանին դիմելուց։ Եկեղեցու կաթողիկէն ու տանիքը քանդված են, վարպետները սկսել են բանել, և փողի չգոյութեան պատճառով գործը կանգ է առել։

Գ. Սամուէլեան

ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐՆ ԻՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՑ

—

Իր կաթողիկոսի ընտրութեանը ձեռք զարկելուց առաջ հայ կենդանի եկեղեցին՝ հաւատաւոր ժողովուրդը՝ պարտաւոր է նախապէս ուսումնասիրել և որոշակի կերպով հրապարակ հանել այն սպասելիքները, այն պահանջները, որ անհրաժեշտ է գտնում ժամանակակից ոգով և իր ազգային բարոյական ձգտումներին համապատասխան շընչով իրան կենդանացնելու, զօրացնելու։

Կենդանի եկեղեցին՝ հայ հաւատաւոր ժողովուրդը պէտք է պարզօրէն որոշի և գիտակցօրէն ըմբռնի թէ իր բնավայրում և ի սփիւռս աշխարհի ցրված-տարածված անդամների ներքին կապերը, թէև ազգ՝ հաւաքական ամբողջութիւնը և այս հաւաքական ամբողջութեան կարելոյն չափ երկարամեայ անվթար պահպանութիւնը, դրված առաջադիմական պայմանների մէջ, ինչ ու ինչ միջոցներով է, որ պէտք է ամրապնդի և ապահովի։

Վերջին տասնեակ տարիներիս մէջ մեր լաւագոյն զաւակների վարդագոյն ծրագիրները, անձնուրաց ոգորումները և անթիւ մարտիրոսութիւնները, մեր աշխարհի գըլխին տեղացած սև-սև փոթորիկները, մեր թշնամիների մեր դէմ գործ դրած դժոխային խժդժութիւնները, մեզանից սար-ձործով անջրպետներով հեռու-հեռու կանգնած բարեկամների սին քաջալերներն ու մըպիտները պէտք է որ բաւականաչափ բաց արած լինեն մեր ազգի ժողովրդի աչքերը, բաւականաչափ պարզած լինեն այն ուղին, որով պիտի ընթանայ ինքը կամայ-ակամայ մեն-միայնակ։

Վերջին ռուս յեղափոխական յորձանքները բաւական ուժգին կերպով եկան զարնվեցին մեր բարոյական ու մտաւոր աշխարհներին և անհօրէն փոթորկեցին։ Այս փոթորիկները լոյս աշխարհ հանեցին նորանոր հոսանքներ, նորանոր վարդապետութիւններ, նորանոր գործիչներ իրանց նորանոր գործելակերպերով։

Այժմ աւելի քան երբ և իցէ հայ ազգը, հայ հաւատաւոր ժողովուրդը դիրութիւններ ունի ինքն իրան հաւաքելու, պարտաւորութիւններ ունի ինքն իր հաշիւները տեսնելու, ստուգելու, իր ուժերը կազմակերպելու, իր ապագայ ընթացքի ծրագիրը որոշելու։

Նա՝ մտացկոտ դէպի իր հեռաւոր պատմութիւնը, չէ կարող արհամարհել իր աչքերի առաջ անցած գնացած նորագոյն պատմութիւնը։

Նա տեսաւ պատրիարք Ներսէսին, դիւանագէտ Օտեանին, հայունի Տատեանին և ստացաւ Սան Ստեֆանոյի 16-րդ յօդուածը։

Նա թև առաւ Խրիմեանի, Նարպէյի, Չեբրաղի հետ, մտաւ եւրոպական արքունիքները, կանգ առաւ Բեռլինում, (յիշէք՝ սուլթանի, սուլթան-Համիդի, Կարմիր-սուլթանի գիտութեամբ) ծածկագիր (շիֆր) հեռագիրների միջոցով կապ հաստատեց Կ. Պոլսի հետ և ստացաւ 61-րդ յօդուածը։

Նա ունեցաւ եւրոպացի հայասէրների միութիւն, նա լսեց Գլադստօնի որոտընդոստ ճառերը, նա կարդաց Անգլիայի մամուլի մէջ լոյս տեսնող յօդուածները, պարլամենտի մէջ դղրդող հարցապնդումները, նա տաքացաւ նշանաւոր դիպլոմատների խոստումներով... նա հաւատաց իր յափշտակված զաւակների քաղցր յորդորներին և... շարժվեց։ Այս շարժումը շարժեց և իր շրջապատը։ Եւ այսօր տակտիկայի սխալ բառի տակ ձգտում ենք արդարացնել մեր կորուստները, չը զգուշանալով տակտիկայի նոր ու աւելի սխալներ գործելուց։

Հայ ժողովուրդը գոնէ այսօր, իր աչքի առաջ անցած դարձածից յետոյ, վերջապէս համոզվելու է, որ ինքը իր պատմութիւնից՝ դրված բացառիկ պայմանների մէջ՝ պարտաւոր է և իր բացառիկ ընթացքը գծելու։ Նա պիտի գործի, երբ թէ՝ մնացած է միայնակ, որովհետև իր կրիտիքական րօպէներում, իր նեղ ժամանակներում, երբ պէտք է եղել իրական օգնութիւն՝ հայը սովորապէս մնացել է, մնում է և պիտի մնայ առանց, անպաշտպան, մեն-միայնակ։

Այս պայմանների մէջ առայժմ, մինչև հեռաւոր վարդագոյն ամպերից իսկական արևի ծագումը, որ կարող է դեռ մութ ամպերի տակ էլ ընկնել և ուշանալ, հայ ժողովուրդը պիտի ունենայ իր կացութեան պայմանների պահանջած ծրագիրը այն հողի վրա, որ ունի այն աժեն չափերով ու ձևերով, որ ներում է, որ թոյլ է տալիս իր ոտքերի տակ ունեցած հողը։

Օդի մէջ յանկարծուստ տեղի ունեցած ուժեղ հոսանքներից քշված — մեր կոտրած թռած-փախած ծիծեռնակների երևալուց չը պիտի թեթևանանք, մեր լուսամուտները բանանք, մեր տաք շորերը հանենք, երբ ձմեռը դեռ ևս չէ կատարել-վերջացրել իր ընթացքը։

Մեր ծրագիրների հեռաւոր կէտերին չը պիտի ծառայեցնենք մեր ուժերը, երբ մերձաւորը դեռ չենք ձեռք բերել, երբ մերձաւորը չենք կատարել։ Տունը վերևից չեն շինի և չեն շինում։

Հայ հաւատաւոր ժողովուրդը, հայ ազգը դեռ իր ձեռքին ունի իր բարոյական աշխարհի ու սրա հետ կապված մտաւոր աշխարհի կառավարութիւնը իր ազգային եկեղեցու մէջ։ Այս հողի վրա և դեռ ևս կանգնած ժողովուրդը, այս հողը պիտի մըշակի. այս հողի սահմաններում գործելը, frsենլը, վարելը, սերմանելը եւ ժողովելը պիտի իր մտքից չը հանի։

Մի ժողովրդի համար, հեռուից երևացող ստուերի ետևից ընկնելով, իր ձեռքի իսկական ունեցածը կորցնելը առնուազն՝ անմտութիւն է։ Եւ հայ ժողովրդի գործելու ասպարէզը — իր ազգային եկեղեցին — իր հոգով, իր կազմակերպութեամբ, ոչ միայն կաշկանդող չէ իրան կազմող ժողովրդի առաջադիմութեան, այլ հէնց ինքը կենդանի ժողովուրդն է այդ իր եկեղեցուն իր հոգին տուողը, իր ձգտումները ներշնչողը, ինքն է վարողը, ինքն է իր եկեղեցու կենդանութեան աղբիւրը։

Հաւատաւոր ժողովրդի համար թող պարզ լինի այն, որ եթէ իր եկեղեցին այսօր չունի արժանաւոր եկեղեցականներ, չունի բարեկարգ դպրոցներ, չունի լաւ մշակված հողեր, լաւ պահված կալուածներ, կանոնաւոր տնտեսութիւն, արդար դատավարութիւն, ներդաշնակ երգեցողութիւն, հոգեպարար շունչ — այդ բոլորը կարող է տալ նրան ինքը ժողովուրդը։

Բաւական է, որ մեր եկեղեցին ինքը հաւատաւոր հայ ժողովուրդն է, որ բոլոր չափահաս հաւատաւորները — այր թէ կին — հաւասար ձայնի իրաւունք ունեն, ու եկեղեցու գերագոյն կառավարիչը, կանոնադիրը, ամեն կարգի պաշտօնեաների ընտրողը, սրանց հրահանգութիւններ տուողը, դատողը, պարգևատրողը, եկեղեցուն եկամուտների աղբիւրներ կապողը, տուրքեր սահմանողը և եկամուտները հաւաքելու, գործադրելու կարգեր հեղինակողը և կառավարիչներ նշանակողը ինքը հաւատաւոր ժողովուրդն է իր ընդհանուր ժողովներով։ Բաւական է, որ նոյնիսկ դաւանաբանական խնդիրների լուծողը նոյն ազգային եկեղեցին է ի դէմս իր կենդանի ժողովրդի։ Վերջապէս բաւական է մի խօսքով, որ մեր եկեղեցին ոչ մի քարացած գաղափար չէ ճանաչում։

Եթէ մինչև այսօր մեր ժողովուրդը իրական ու ներգործական մասնակցութիւն չէ ունեցել իր եկեղեցու կառավարութեան մէջ — պատճառը մեր եկեղեցու հոգին չէ եղել և ոչ էլ մեր եկեղեցականների դասակարգային իշխանութիւնն ու շահախնդրութիւնն են եղել, այլ գլխաւորաբար մեզ վրա իշխող ազգերի և մեզ պատող ընդհանուր խաւարի — տգիտութեան տիրապետութիւնն է եղել։

Այսօր մեզանում, հէնց մեր այժմեան կացութեան մէջ, չը կայ այլևս խոչընդոտ, որ ժողովուրդը իր ջերմ մասնակցութիւնը ցոյց տայ իր եկեղեցին կարգաւորելու, իր եկեղեցին իր շնչով տաքացնելու, իր հոգով կենդանացնելու, իր բարոյական ու գիտական պահանջներով զօրացնելու, վերակերտելու։

Դրա համար հարկաւոր է լըջմիտ ու պատկառոտ վերաբերում, անաչառ ու սըրտացաւ քննադատութիւն, ջերմ ու սրտագին մասնակցութիւն այն դարաւոր մեր

համազգային նուիրական հաստատութեան վերակենդանացնելում, որ կոչվում է ազգային եկեղեցի։

«Մշակի» ներկայ տարվայ № 33-ի մէջ տպված յօդուածով առաջարկում էի, որ կաթողիկոսացուները անկեղծօրէն դնեն իրենց թեկնածութիւնները և հրատարակեն իրենց ապագայ գործունէութեան ծրագիրը։ Այժմ, իմ կողմից, կարևոր եմ գտնում, որ եկեղեցին կազմող հաւատաւոր ժողովուրդը կամ այս ժողովրդին պատկանող անհատները հրապարակ հանեն և իրենց պահանջները ապագայ կաթողիկոսից։

Պահանջների ու սպասելիքների պարզութիւնը շատ կարևոր պայմաններ են կաթողիկոսացու որոնելու և ընտրելու համար։ «Մշակը» իր էջերը բաց է արել կաթողիկոսական ընտրութիւնների մասին։ Պէտք է սպասել, որ ազգային եկեղեցու մեր նախանձախնդիր ազգայինները և հրապարակախօսները չեն խնայի իրենց քննադատութիւնները, իրենց լուսաբանութիւնները, իրենց հայեացքներն ու պահանջները յարուցված խնդրի նկատմամբ։

Կարծում եմ՝ կաթողիկոսացուների անուններ թւելուց առաջ կարևոր է ապագայ կաթողիկոսից եկեղեցու սպասելիքներն ու պահանջները պարզել ու թւել։

Մեսրոպ աւ. ք. Մելեան

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Հաւլաբարի թատրոնը, անցնելով դերասանուհի Ս. Ադամեանի ձեռքը, 5—6 ամսվայ ընթացքում ունեցաւ մեծ դեֆիցիտ, որը պատճառ է լինում թատրոնը առժամանակ փակելու։ Այդ դեֆիցիտը մասամբ ծածկելու նպատակով օր. Ադամեանը ներկայ կիրակի օրը Ֆունիկուլեօրում նշանակել է մեծ և հետաքրքրաշարժ զբօսանք։ Կոչ ենք անում թատրոնը իրանց սրտին մօտ ընդունող անհատներին և գիտակից ինտելիգենցիային՝ մասնակցել այդ զբօսանքին և կարելւոյն չափ նպաստել զբօսանքը արդիւնաւոր կերպով անցնելուն։

Յուշիկ Ժան

ՌՈՒՄԲԵՐԻ ՊԱՅԹԻՒՆԸ ԲԱԳՈՒՈՒՄ

Յունիսի 10-ի գիշերը քաղաքում նորից ռումբեր պայթեցին, և այն էլ այնպիսի սոսկալի ուժով որ լսելի եղան քաղաքի ամենահեռաւոր ծայրերում։ Պայթիւնները տեղի ունեցան իրարից երկու ժամ յետոյ մէկը ժամը $10^1/_2$-ին, իսկ միւսը $12^3/_4$-ին։

Այս անգամ ռումբերը նետել են Սուրախանսկայա փողոցից անցնող խուզարկու ոստիկանութեան գործակալների վրա, որոնցից մէկը պայթել է, իսկ միւսը պայթեցրել է ինքը ոստիկանութիւնը։

Ոստիկանութեան գործակալները հրաման ստանալով կալանաւորել Պարսկաստանից պարտատէրերի ձեռքից փախած Թէհրանի վաճառականներից մէկին՝ գնացին Սուրախանսկայա փող. խուզարկելու № 347 տունը, ուր, ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, նա թագնված պիտի լինէր։ Երեկոյեան ժամը $10^1/_2$-ին ոստիկանները գալով այդտեղ նկատում են նրա դարպասի առջև կանգնած տնւորներից մի քանիսին, որոնց թւում կային մի քանի աղջիկներ և դռնապանը։ Դռնապանից պահանջելով ցոյց տալ տնային գիրքը, ոստիկանները սպասում են փողոցում կանգնած։

Երբ դռնապանը վերադառնում է, դարպասի մօտ կանգնածներից մէկը շտապով հրաժեշտ է տալիս աղջիկներին և հեռանում Սուրախանսկայա փողոցով դէպի Կասպիականը, իսկ միւսները մտնում են բակը և ցրվում։

Այդ միջոցին ոստիկաններից մէկը նկատում է, որ հեռացողը մի ինչ որ խորհրդաւոր նշան է անում ձեռքով աղջիկներից մէկին։ Զանցաց 2—3 րոպէ, բացված դռնակից դուրս են նետում մի ռումբ վառված պատրոյգով, իսկ նրա յետևից և մի ուրիշը։ Առաջինը գլորվելով ընկնում է ուղղակի խուզարկու ոստիկանների ոտքի տակ առանց պայթելու։ Ոստիկանները այս ու այն կողմ են փախչում, և երբ պայթում է երկրորդ ռումբը, նրանք արդէն 10—15 քայլ հեռու էին նրանից, որի շնորհիւ ազատվում են անվնաս։

Շարունակելով փախուստը, ոստիկանները ընկան աւելի ևս վատթար դրութեան մէջ, որովհետև այս ու այն կողմից դէպքի տեղը շտապող ձիաւոր և հետևակ գորոդովոյները, առանց իմանալու թէ բանն ինչումն է, համազարկ սկսեցին հրացաններով ու ատրճանակներով մօտակայում։

Իսկոյն և եթ պայթիւնի տեղն ու ամբողջ թաղը, որի մէջ է գտնվում «Պալէ-դէ-Կրիստալ» կաֆէ-շանտանը, շրջապատվում է զօրքերով, և ոչ ոքի ներս չեն թողնում։ Այն դարպասը, որտեղից ռումբը նետել էին, փակված էր ամուր կերպով և անգին բակում, որի չորս կողմի բնակարանների մէջ գտնվում են խանութներ, գինետներ, գարեջրատներ և այլն, գերեզմանական լռութիւն էր տիրում, ոչ ոք չէր երևում։

Երկիւղ կրելով նոր դարանից, ոստիկանութիւնը սկզբում չէր համարձակվում խուզարկութիւն սկսել և սպասում էին թողնել յաջորդ առաւօտը։ Բայց երբ կանչված թնդանօթաձիգները եկան ու երկրորդ ռումբը պայթեցրին, ոստիկանութիւնը դիմեց խուզարկութեան։

Բնակարաններից մէկում գտել են տպարանական տառեր, իսկ տանիքի վրա, դարպասի մօտիկ, ռումբի պարագաներ։ Տան բնակիչներից կալանաւորված են երեք աղջիկներ, որոնք ապրում էին տառերի գտնված բնակարանում, և մի քանի տղամարդիկ, ինչպէս ասում են, տեղական գրաշարներից։

Առաւօտեան դէպքի տեղն են եկել դատաստանական և տառերի ադմինիստրացիական իշխանութիւնները քննութիւն կատարելու համար։ («Б.»)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակի» հետևեալ համարը, Լուսաւորչի տօնի պատճառով, լոյս կը տեսնի երեքշաբթի, յունիսի 17-ին։

Կովկասի Փոխարքայի կարգադրութեամբ, նրա դիւանատան փոխ վերատեսուչ Սարատովը մեկնել է Սուխում թէ քաղաքի և թէ Սուխումի վիճակի բոլոր վարչական ոստիկանական հաստատութիւնների գործերը քննելու համար։

Թիֆլիսում, մայիսի 15-ից մինչև յունիսի 1-ը, Թիֆլիսի նահանգապետի առաջարկութեան համաձայն, ժողովվել է 10,842 ր. 47 կ. գնահատման տուրք։

Թիֆլիս է եկել առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեայ Բերդենսօնը՝ շերամապահական կայարանի, գիւղատնտեսական ընկ. և այգեգործական դպրոցի գործերը քննելու համար։

Յունիսի 11-ին կողոպտել են Ռաշտ քաղաքի նահանգապետ Ամիր Ազիմին այն րոպէին, երբ նա Բալաջարի կայարանում իջել է գնացքից դահլիճ մտնելու համար։ Կողոպտիչները տարել են 2 չեմօդան, որոնց մէջ, նահանգապետի ասելով, եղել է 1500 րուբլի կանխիկ դրամ, 60 հատ թանգագին քարեր, մեդալ և անգլիական 3 շքանշաններ, պարսկական 5 շքանշաններ, ոսկէ թանաքաման, ընդամենը 8500 րուբլու արժողութեան։

Հինգշաբթի օր, յունիսի 12-ին, Թիֆլիսի Ակվարիում այգիում տեղի ունեցաւ մի յօբելեանական հացկերոյթ, որ հրաւիրել էր Թիֆլիսի կրեդիտային ընկերութեան կառավարիչ Պ. Ղամբարեան ընկերութեան 25-ամեակի առիթով։ Ներկայ էին ընկերութեան պաշտօնեաները, լիազօրները և հրաւիրված անձեր զանազան հիմնարկութիւններից։ Արտասանվեցին ճառեր ընկերութեան և նրա գործավարների, միւս կրեդիտային ընկերութիւնների և ընթացիկ խնդիրների մասին։

Մեզ հաղորդում են, որ Կովկասեան հայոց բարեգործական ընկ. խորհուրդը առաջիկայ սեպտեմբերից գաւառներում բացվելիք դպրոցների համար իր ճիւղերին հետևեալ հարցադրումն է արել. 1) ձեր ճիւղի շրջանում, այն է՝ գաւառում քանի՞ հայ գիւղեր չունեն դպրոցներ, 2) ո՞րը դրանցից կարող է իր միջոցներով բանալ դպրոց և ո՞րը կողմնակի նպաստով մասնակի կամ բացառիկ դէպքում լիովին, 3) կա՞ն արդեօք գոյութիւն ունեցող դպրոցներից այնպիսիները, որոնց գոյութիւնը առանց կողմնակի նպաստի սեպտեմբերից անպայման մատնված կը լինի փակման վտանգի, 4) կա՞ն արդեօք գաւառում երկդասեան դպրոցներ, իսկ եթէ չը կան, ո՞ր գիւղերի շրջանում նպատակայարմար կը լինէր գոյութիւն ունեցող միդասեան դպրոցը դարձնել երկդասեան։ Այս բոլոր հարցերի պատասխանը ընկ. ճիւղերը ներկայացնելու են մինչև յունիսի 20 ը, որպէսզի խորհուրդը այդ տեղեկութիւնները ստանալուց յետոյ հնարաւորութիւն ունենայ ծրագիր կազմելու և սեպտեմբերից գաւառներում բացվելիք դպրոցներին օգնութեան հասնելու։

Մեզ խնդրում են տպել հետևեալը. «1907 թ. օգոստոսի 7-ին վաղամեռ մեռաւ Սեդրակ Մ. Քիւրքչեանը, էրզրումցի, որբացած թողնելով կնոջն ու փոքրիկ երեխային։ Այդ խեղճ ընտանիքը չունէր ոչ մի միջոց և ոչ մի կողմից չէ եղել նրան օգնութիւն։ Նիւթական միջոցներից բոլորովին զուրկ, նա ստիպված եղաւ ծախել տնային իրերը, որով կարողացել է կառավարվել 10 ամիս։ Այժմ մնացել է թշուառ դրութեան մէջ և խնդրում է հանգուցեալ Սեդրակ Մ. Քիւրքչեանի բարեկամներին, ընկերներին և հայրենակիցներին ու բարեխիղճ մարդկանց՝ չը մոռանալ նրա որբին և օգնել ինչով կարող են։ Օգնողները կարող են նպաստներ ուղարկել այս հասցէով՝ Первый Соборный тупикъ № 6 տ. կամ խմբագրութեան միջոցով Մ. Քիւրքչեանին»։

Մայիսի 16-ին Թիֆլիսից փախցված վաճառական Դարչօ Դիվանովը յունիսի 12 ին, առաւօտեան, ազատված է գերութիւնից և վերադարձել է տուն։ Քաղված տեղեկութիւններից պարզվում է, որ Դիվանովին փախցնելիս, չարագործները տարել են նրան կառքով մինչև Աւճալեան փողոցը. այդտեղ կապել են նրա աչքերը և տարել են դէպի վերև, իսկ այնուհետև փակել են նրան մի մութ սենեակում, ուր մնացել է մի օր ու գիշեր. այդտեղից, աչքերը կապելով, տարել են 40 վերստ Թիֆլիսից հեռու, ոտով, մի անտառ, պահապան նշանակելով հսկելու։ Չարագործները պահանջել են Դիվանովից փրկանք 50,000 րուբլի և, բացի դրանից, խլել են նրա մօտ եղած 310 րուբլին. այնուհետև փրկանքի գումարը իջեցրել են և հասցրել 5000 րուբլու և, գերութեան մէջ պահելով մինչև յունիսի 11 ը, նորից կապել են Դիվանովի աչքերը և հրամայել են կէս ժամ պահել աչքերը կապած, իսկ իրանք անյայտացել են։ Կարճ ժամանակամիջոցից յետոյ Դիվանովը բաց է արել աչքերը և նկատել է, որ ինքը գտնվում է Աւճալա կայարանում։ Կառք է վարձել և եկել է Թիֆլիս։ Դիվանովին չարագործները 5 րուբլի ճանապարհածախս են տուել։ Քննութիւն է կատարվում։ Ձերբակալված են Վարդանովը և Օհանեանը, իբրև փախցնելու մէջ մասնակցողներ։

Բանտարկութիւնից ազատ են թողել «Голосъ Кавказа» ի կառավարիչ Ֆիլիպշինին։

Զուբալովների նուիրած 100,000 րուբլով շինած երեխաների հիւանդանոցը երևի դեռ շուտով չի բացվի, որովհետև ինժեներ Զուբարեանի կազմած նախագծով հիւանդանոցի կառուցումը կը նստի 120,000 ր.։ Սակայն կրճատելով մի քանի ծախքեր, քաղաքային վարչութիւնը կանգ է առել 112,000 րուբլի գումարի վրա, որով յաւելեալ 12,000 րուբլին վարչութիւնը տալու է քաղաքի միջոցներից։

Թիֆլիսի էլեկտրաքարշի ընկերութեան վերատեսուչ Ալիբեգեանի կարգադրութեամբ արձակված են 12 բանւորներ. վերացված է նաև բանւորների մասնաժողովը։

Անդրկովկասեան երկաթուղիների ապրանքային կայարանը անցել է «բանւորների արտէլի» ձեռքը։

Արդէն երկու տարի է, որ Թիֆլիսում իր գործունէութիւնը դադարեցրել է ժողովրդական ընթերցանութիւնների ընկերութիւնը։ Մօտ օրերս կայացաւ այդ ընկերութեան մի խումբ անդամների ժողովը, ուր վճռվեց սեպտեմբեր ամսին մի ընդհանուր ժողով գումարել այն բոլոր անձերից, որոնք որևէ ժամանակ անդամներ են եղել այդ ընկերութեան, քննելու համար այն հարցը՝ թէ ցանկալի՞ է վերսկսել ընկերութեան գործունէութիւնը թէ՞ վերջնականապէս վախճան տալ նրան։

Թիֆլիսում հաստատվում է «ապրանքա - ճանապարհորդական աւտոմօբիլական հաղորդակցութեան անդրկովկասեան առաջին ակցիոներական ընկերութիւն»։ Այս ձեռնարկութիւնը դեռ առաջինն է Թիֆլիսում, որովհետև մինչև օրս եղած բոլոր հաստատութիւնները ակցիոներական չեն եղել։ Նոր ընկերութեան հիմնական դրամագլուխն է 500,000 րուբլի, որ բաժանված է 10,000 ակցիաների, իւրաքանչիւրը 50 ր.։ Ընկերութեան կանոնադրութեան նախագիծը առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրութիւնը ուղարկել է Կովկասի Փոխարքային, որն ընդունելով՝ ուղարկել է կրկին մինիստրութեան։ Նոր ընկերութիւնը աւտոմօբիլների հաղորդակցութիւն է հաստատելու հետևեալ կերպով. Թիֆլիս—Վլադիկավկազ, Թիֆլիս—Սղնախ—Թէլաւ և Թիֆլիս—Մանգլիս։

Մօտիկ ապագայում ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան մէջ մշակվելու է արական միջնակարգ դպրոցների նոր կանոնադրութիւնների նախագիծ, նաև քննութեան է ենթարկվելու այն հարցը, թէ կանայք կարո՞ղ են մասնակցութիւն ունենալ այդ դպրոցների մանկավարժական գործունէութեան մէջ թէ՞ ոչ։ Նկատի առնելով այդ, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուից պահանջել է այն կանանց ցուցակները, որոնք նոր լեզուներ և այլ առարկաներ են աւանդում միջնակարգ դպրոցների ստորին չորս դասարաններում, ցոյց տալով նրանց յանձնած դասերի թիւը, ինչպէս նաև նրանց մանկավարժական գործունէութեան հետևանքները։

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի «Բագրատունեաց նախարարութիւնը», պատմական ուսումնասիրութիւն, հեղինակութիւն ուսուցիչ Խաչատուր Բաբայեանի։

Ստացանք՝ 1) Սազանդարեանի «Պատկերներ» գրքոյկը, Զանգեզուրի Թուրք-հայ ընդհարումներից առաջ, հրատարակութիւն Ն. Օրբէլեանի, 56 էջ, գ. 15 կ.։ Գրքոյկում գեղեցիկ նկարագրված են 4 պատկերներ, սիւժէները վերցված սարսափելի արհաւիրքի օրերից։ Լեզուն սահուն է։ Գրքոյկը կարդացվում է հետաքրքրութեամբ։ 2) «Забастовки бакинскихъ нефтепромышленныхъ рабочихъ»։ Բագուի նաւթարդիւնաբերողների համագումարի խորհրդի հրատարակած այս գիրքը, որ կազմել է խորհրդի ստատիստիկական բիւրոյի կառավարիչ Վ. Ֆրոլովը, յաջորդաբար տալիս է 1907 թ. գործադուլների պատկերագիրը բաւական մանրամասն կերպով։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յունիսի 12-ին, երեկոյեան մօտ ժամը 10 ին, Միքայէլեան փող. գտնվող հացթուխ Սերոփովի խանութը մտել են 4 զինված չարագործներ և մահվան սպառնալիքով վերցնելով 10 րուբլի անյայտացել են։

Յունիսի 11-ին, երբ բանտի նոր շինութեան քաղաքական բանտարկեալները զբօսնելիս են եղել, բանտարկեալ Գիրասիմ Գլախիձէ մօտեցել է դէպի նոր շինութիւնը տանող սանդուղքի պատուհանին։ Պահապանը նախազգուշացրել է հեռանալ, բայց Գլախիձէն սկսել է ծիծաղել և մի ինչ որ մարդ էլ քար է շպրտել։ Պահապանը մէկ անգամ կրակել է Գլախիձէի վրա, բայց անհետևանք։ Գլախիձէին ձերբակալել են և 2 պահակներով ուղարկել են կարցեր. այդ ժամանակ զբօսնող քրէական բանտարկեալները յարձակվել են Գլախիձէին ուղեկցող պահակ զինւորների վրա, բայց պահակի հրամանատարը նոր պահակներ է պահանջել, որոնք բանտարկեալներին ցրել են։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

Յունիսի 9-ին, երեկոյեան ժամը 10 և կէսին, Պօրօխօվայա փողոցի վրա սեփական տուն ունեցող Գրիգորեանցի բնակարանում տեղի է ունեցել մի արիւնահեղ դրամա, որի հերոսն էր Գրիգորեանցի աղջկայ նշանած Լևոն Աղաջանովիչ Դանիլովը։ Գրիգորեան ամուսինները հակառակ չէին նրա ամուսնութեանը իրանց Աստղիկ աղջկայ հետ, բայց չէին համաձայնվում հարսանիքը շուտով անել, որովհետև աղջիկը դեռ 14 տարեկան էր։ Դէպքից կէս ժամ առաջ Դանիլովը լինելով Գրիգորեանների տանը, խնդրում է իբրև նշան ընդունել գոնէ մատանին, բայց նրան վերջնական պատասխան չեն տալիս և նա դուրս է գնում։ Քիչ ժամանակից յետոյ նա վերադառնում է ատրճանակը ձեռքին և դրան մէջ կանգնելով սկսում է օդում կրակել։ Իրարանցում է առաջ գալիս։ Գրիգորեան հայրը դուրս է հրում կրակողին և փակում դուռը, բայց Դանիլովը ներս է մտնում միւս դռնից և վազելով այն սենեակը, ուր արդէն անկողին էր մտել Աստղիկը, դուրս է քաշում նրան և գնդակի երկու հարուածներով վիրաւորում է նրան ձախ ձեռքից և ձախ ոտքից։ Դրանից յետոյ նա սկսում է կրակել անխտիր կերպով այս ու այն կողմ, որի ժամանակ մահացու կերպով վիրաւորվում է կրծքից տանտիրոջ որդին, Պետերբուրգի համալսարանի ուսանող՝ Արշակ Գրիգորեանը և նրանց մօտ բնակվողներից մէկը՝ Ասլան Սարգսեանը։ Խառնաշփոթութիւնից օգուտ քաղելով Դանիլովը դուրս է վազում և անյայտանում։ Ուսանող Գրիգորեանը Միքայէլեան հիւանդանոցը տանելու ժամանակ վախճանվում է։

Բագուի քաղաքային դպրոցների հայոց լեզուի ուսուցիչ Աբգար Գէորգեանը կազմել է հայոց լեզուի այբբենարան և ընթերցանութեան առաջին գրքոյկ՝ օգուտ քաղելով մայրենի լեզուի ուսուցման մեթոդիկայի նորագոյն ցուցմունքներից։ Բագուի հայ. կուլտ. միութեան կողմից նշանակված յանձնաժողովը մանրամասն քննութեան ենթարկելով երիտասարդ հեղինակի աշխատութիւնը, գտել է նրան չափազանց օրիգինալ և միանգամայն համապատասխան գիտական մանկավարժութեան նորագոյն պահանջներին։ Բայց և այնպէս, շնորհիւ իր ներկայ նիւթական սուղ դրութեան, կուլտուրական միութեան դպրոցական սեկցիան անկարող է անմիջապէս ձեռնարկել այդ գրքոյկի հրատարակութեան, իսկ հեղինակը ինքն էլ միջոցներ չունի։ Նպատակայարմար կը լինէր սակայն, որ մի այդպիսի օգտակար գրքոյկ լոյս տեսնէր կարելւոյն չափ շուտ, այսինքն առաջիկայ ուսումնական տարվայ սկզբին։ («Б.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Պետական Խորհրդի կենտրոնի խմբակը, քննելով Պետական Խորհրդի նախագահ Ակիմովի և Խորհրդի անդամներ Դ. Պիխնօյի ու Կորվին-Միլևսկու միջև ծագած միջադէպը, մերժել է նախագահի վարմունքի դէմ պատճառաբանված բողոք ներկայացնելու առաջարկը և որոշել է բաւականանալ նակազը փոփոխելու յայտարարութեամբ։ Պետական Խորհրդի կենտրոնի խմբակի նիստում հաղորդել են, որ Խորհրդի նախագահ Ակիմովը ասել է, թէ ծովային մինիստրութեան նախահաշւի քննութեան ժամանակ թոյլ չէ տալու «խօսել նաւատորմի» մասին, որովհետև ծովային ուժերի կառավարութիւնը Միապետի բարձրագոյն իրաւունքն է կազմում. նոյնը նա յայտարարել է նաև ֆինանսական մասնաժողովի բաժանմունքի նիստերից մէկում։ Այդ տեղեկութիւնը ճնշող տպաւորութիւն է թողել ժողովականների վրա և նրանք վճռել են այդ խնդրի մասին յատուկ նիստ հրաւիրել։ («Р. В.»)

Մոսկվայի համալսարանի խորհուրդը որոշել է միջնորդել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան առաջ համալսարանի ուսանող ընդունել, նախկին հիմունքներով, սեմինարիաները աւարտողներին ևս։ («Р. В.»)

Կրուշևանը իր «Другъ» թերթում հաւատացնում է, որ բացառապէս շնորհիւ այն բանի, որ դեղատները գտնվում են հրեաների ձեռքերում, քրիստոնեաների մահացութեան թիւը այժմ կրկնապատկվել է։

«Goniec Czestochowski» լրագիրը հաղորդում է, որ Պետրօկովսկի և Կալիշի գեներալ նահանգապետ գեն. Կազնակովը կարգադրութիւն է արել, որպէսզի այսուհետև ադմինիստրատիվ պատիժների չենթարկեն 17 տարեկանից պակաս մանուկներին, հրամայելով նրանց յանցանքի փոխարէն պատասխանատւութեան ենթարկել ծնողներին։ Այդ պատասխանատւութիւնից ծնողները կարող են ազատվել, եթէ միայն ոստիկանութեան ներկայութեամբ կը պատժեն իրանց զաւակներին ճիպոտի 25 հարուածներով։

Վիշնէ-Վօլոչկում Պետերբուրգի համալսարանի ուսանող Զուեժովը մի յայտարարութիւն է տալիս «Голосъ» թերթին տպագրելու, որ ինքը դասեր է տալիս։ Տեղական իսպրավնիկը թոյլ չէ տալիս տպագրելու, պատճառաբանելով որ ուսանողի անցագիրը պէտք է ներկայացնել իրան։ Խմբագրութիւնը իրան իրաւունք չը համարելով անցագիր պահանջել լրագրի համար յայտարարութիւն պատուիրողներից՝ հրաւիրել է Զուեժովին խմբագրատուն մտնել և յետ ստանալ իր տուած փողերը։

Մոսկվայում մօտ օրերս մի խումբ ծանօթներ պատւեցին նահանգական դատարանի գաւառական անդամ, պաշտօնից նոր հրաժարված, Ա. Ս. Վասիլևևին, որը 60-ական թւականների աւանդութիւններին հաւատարիմ մնաց մինչև վերջին օրերը։ Պատւահանդէսի ժամանակ Վասիլևեվը յանկարծամահ եղաւ։ («Волг.»)

Ներկայումս Մոսկվայի քաղաքապետը տեղական պրիստաւների միջոցով պահանջել է մի ամբողջ շարք ընկերութիւններից (գրագիտական, արտա-դպրոցական, ժողովրդական համալսարանների և այլն) իրանց վարչութիւնների ու խորհուրդների անդամների «մանրամասն ցուցակը»։ («Р. В.»)

Ռուսաց սինօդը Վիտեբսկ է ուղարկել Օրնատսկուն քննութիւն կատարելու սեմինարիայի մէջ պատահած թիւրիմացութիւնների մասին, ինչպէս օրինակ՝ սեմինարիայի հրդեհումը, փիլիսոփայութեան ուսուցչի մօտ կատարված խուզարկութեան գործը և ուսուցչական խմբի ու սեմինարիայի միջև շարունակվող աննորմալ յարաբերութիւնները։ («Т. Н.»)

Միտաւայում, ինչպէս հաղորդում է «Р. Сл.» լրագիրը, մեծ տպաւորութիւն է թողել «Бирж. Вѣст.» լրագրում տպագրված՝ Կուրլանդիայի նահանգապետի այն շրջաբերականը, որով օգտակար ու ցանկալի է համարվում երկրի մէջ գերմանական գաղթականութիւն բնակեցնելը, որը միանգամայն հակասում է մինիստրների խորհրդի նախագահի ռուսացման շրջաբերականին։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Ֆօն-Անրէպի ճառի շարունակութիւնը)

Այդ միջոցը մացրեց ներկայ մինիստրութիւնը արդէն այն ժամանակ, երբ մօտենում էր քննութիւնների ժամանակամիջոցը։ Համարելով, որ դա ոչ-բաւարար մեղմութիւն է դէպի աշակերտները, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը, չը գիտեմ ինչ խորհրդածութիւններից դրդված, շրջաբերական հրատարակեց, որի մէջ ասում է, որ եթէ հարկաւոր է փոխադրել առանց քննութիւնների, թոյլատրվում է մանկավարժական խորհուրդներին միջնորդել այդ մասին։ Չէ կարելի այդպիսի անվստահութիւն ցոյց տալ մանկավարժական խորհրդին մի գործի վերաբերմամբ, որի մասին միայն կարող է դատել մանկավարժական խորհուրդը։ Դպրոցի դռները չը պէտք է փակէ մինիստրութիւնը, այլ նա պէտք է լայն բանայ։ Նրա նպատակն է գրաւել դէպի դպրոցը այնպիսի տարրեր, որոնք այժմ որևէ պատճառով չեն կարողանում այնտեղ մտնել։ Դրա համար մինիստրութիւնը պէտք է վերացնէ երկու պայման. ստորին դպրոցների անհամապատասխան լինելը գիմնազիայի վերաբերմամբ և դաստիարակութեան չափազանց թանգութիւնը գիմնազիաներում (բացականչութիւններ՝ «ճիշտ է». ծափահարութիւններ)։

Խօսում եմ այժմ ոչ իմ խօսքերով, այլ հոկտեմբերի 17-ի ֆրակցիայի խօսքերով։ Ֆրակցիան կարծում է, որ հազիւ կարող է կասկածի ենթակայ լինել, որ բացի շատ բարդ պատճառներից և պայմաններից, որոնք ազդում էին դպրոցի անկման վրա, գլխաւորներից մէկը պէտք է համարել մինիստրութեան անշնորհքութիւնը, անգործունէութիւնը և ստեղծագործութեան կատարեալ բացակայութիւնը (աղմկալի և երկարատև ծափահարութիւններ կենտրոնում և ձախակողմում)։ Հասարակութիւնը անհամբեր սպասում է նոր դպրոցի. երիտասարդութիւնը իր նշանաւոր թւով ձգտում է դէպի գիտութիւնը (բացականչութիւններ աջակողմից՝ «դէպի դիպլոմները». բացականչութիւններ ձախակողմից՝ «ճշմարտութիւն է», «լռեցէք, զուռներ»)։ Պարոններ աջակողմեաններին հաշտեցնելու համար, կասեմ, որ երիտասարդութիւնը գտնվում է սխալ ճանապարհի վրա, դա պէտք է հասկանալ։ Ով այդ հասկանում է, պէտք է աշխատէ անդադրում։ Ռուսաստանը, վերջապէս, նոր ճանապարհի վրա կանգնեց։ Պետական աշխատանքի համար անհրաժեշտ են նոր միջոցներ։ Չէ կարելի հին, ժանգոտած գործիքներով, հին, բոլորովին արատաւորված եղանակներով լաւ գործ կատարել։ Այժմ կառավարութիւնը և հասարակութիւնը կոչված են միասին աշխատանքի։ Հետևաբար, կայ մեր երկրի բարօրութեան համար պատասխանատու ճանապարհ, որով պէտք է ընթանան Դուման և մինիստրութիւնը։ Դա նրա մէջն է կայանում, որ մինիստրութիւնը պէտք է ընթանայ հասարակութեան ինքնագործունէութեան համապատասխան. անհրաժեշտ է ազատութիւն տալ հասարակական ույժերին ժողովրդական կրթութեան գործում։ Սրանից յետոյ մինիստրութեան նպատակը պէտք է լինի լայն կոչ անել հասարակութեանը միասին գործելու, նա չը պէտք է ճնշէ հասարակական կազմա-

[illegible]

(Կը շարունակվի)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 13 յունիսի

Եկեղեցական ծխական հոգաբարձուների ժամանակամիջոցը լրացած լինելու պատճառով, յայտնում եմ ի գիտութիւն Թեմիս ժողովրդեան թէ՝ մեր եկեղեցական-ծխական դըպրոցները Կովկասում վերաբացվել են Կովկասի պայծառափայլ Փոխարքայի շնորհած ժամանակաւոր կանոնների համաձայն և հետևապէս յիշեալ կանոնների 3-րդ յօդուածի տրամադրութեան համաձայն պէտք է կատարել եկեղեցական-ծխական հոգաբարձուների ընտրութիւնը, որի իմաստն է՝ «Ծխականների ընդհանուր ժողովներում ձայնի իրաւունք ունեն ծխին պատկանող արական սեռի 25 տարի հասակ ունեցող բոլոր անձերը, որոնք օրինական իրաւունք են վայելում հասարակական պարտաւորութիւններ կատարելու և եկեղեցու ծխականներ են հաշվում ոչ պակաս քան երկու տարի»։

Առաջնորդ Թեմին հայոց Վրաստանի և Իմերէթի՝

Գարեգին արքեպիսկոպոս

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 7 յունիսի

Այսօր առաւ. ժամը 9-ին պատգամաւորական ժողովում Ուրմիից յատկապէս ուղարկված դոք. Սարգիս Ալլահվերդեանը պատմեց Ուրմիի շրջակայքում պատահածների մասին, որի Թոյլ պատկերացումը նըկարագրված է պարոնի Ուրմիից բերած յանձնարարական նամակում Թեմիս առաջնորդի և Թեմական խորհրդի անունով։

Ահա այդ նամակը.

«Վերջին ժամանակամիջոցում Ուրմիի գաւառում և իր բոլոր շրջանում տեղի ունեցող սարսափելի և տխուր դէպքերը ձեզ արդէն յայտնի են եղել զանազան աղբիւրներից, իսկ այս վերջին օրերում Ուրմին իր բոլոր շրջաններով ներկայացնում է արեան, աւերի, կոտորածի և գազանային սպատակութիւնների աղիողորմ տեսարան, ենթարկվելով վայրենաբարոյ քիւրդերի յաճախակի արշաւանքներին։ Աննկարագրելի է ներկայումս ընդհանրապէս տեղիս բոլոր ժողովրդի վիճակն ու դրութիւնը, իսկ մասնաւորապէս քրիստոնեայ ազգաբնակութեան՝ հայ և ասորի գիւղացիների։ Անցեալ մայիսի 29-ին, Ուրմիի գաւառի՝ Բարանդուզ շրջանի Բարբառու, Դարբարու, Սարգարութ և այլ հայ-ասորաբնակ գիւղերը (աւելի հայաշատ) ենթարկվել են վերոյիշեալ գազանաբարոյ քիւրդերի զարհուրելի աղէտներին, որի հետևանքն է եղել կոտորած, թալան, հրդեհ, ջրախեղդ լինել (Նազլու չայում) և, որ ամենասոսկալին է, բռնաբարում կանանց և անչափահաս աղջիկների։ Անասելի թշուառութեան մատնված յիշեալ գիւղերի ողջ մնացածները, հազիւ կարողանալով միայն իրանց դժբաղդ անձերը ազատել, փախչում են Ուրմի քաղաքը ապաստան գտնելու ռուսական հիւպատոսարանում, իսկ մինչ այդ՝ քաղաքիս հայ և ասորի ժողովուրդը, տեսնելով այդ անլուր ոճրագործութիւնների զոհ դարձած քրիստոնեայ ազգերի բռկոտն, մերկ, անօթի և ողորմելի վիճակը, կազմեց ընտրված յանձնախմբեր հանգանակութիւն բաց անելու, որպէսզի կարողանան այդ թշուառների բոլորովին անմխիթար դրութիւնը գոնէ փոքր ինչ մեղմել, ազատելով առայժմ միմիայն սովամահ լինելու վտանգից։ Թշուառութեան այդ սոսկալի տեսարանը մենք չը գիտենք արդեօք իր ներկայ սահմանի մէջ կը մնայ թէ՞ հետզհետէ աւելի մեծ ծաւալ կը ստանայ. գոնէ ապագայի հեռանկարը պարտք է դնում մեզ վրա անմիջապէս ձեր անմիջական օգնութեան դիմելու։ Ուստի կատարված ներկայ դժբաղդ իրականութեան սոսկալիութիւնը և ողորմելի զոհերի աղեխարշ և սիրտ մորմոքող դրութիւնը մեզ ստիպում են դիմել նաև ձեր ազգասիրական և եղբայրական օգնութեան, ի նկատի ունենալով որ Ուրմիի քաղաքաբնակ փոքրաթիւ հայերի օգնութիւնը շատ աննշան է և հազիւ միայն մի քանի օրեր բաւականանայ։ Որովհետև հասցնելիք օգնութիւնը խիստ շտապողական է, ուստի յանձնախումբը ուղարկեց իր անդամներից մէկին՝ մեծ. դոք. Սարգիս Ալլահվերդեանին ուղարկել ձեզ մօտ, որպէսզի նա, անձամբ պատկերացնելով ձեզ սոսկալի իրականութիւնը, յանուն այժմ 1500 հոգի բռնաւանների խնդրէ ձեր ըստ ամենայնի կարեկցութիւնը»։

Այս նամակի ընթերցումից յետոյ որոշվեց, որ հայր Թեմակալը դոք. Սարգսի հետ ներկայանայ կառավարչապետին հարկ եղածը խօսելու և խնդրելու, որ կառավարական հրացաններից բաժանվեն շրջակայքի գիւղերին, որպէս զի հնարաւոր լինի գիւղացիներին՝ ինքնապաշտպանութեան դիմել։ Որոշվեց անմիջապէս ժողովարարութեան դիմել թէ դրամի և թէ հագուստների։ Ժողովարարութեան գործը յանձնվեց թեմական ժողովի Ուրմիի պատգամաւորներ Վ. Տէր Օհանեանին և Բ. Մանասէրեանին։

Ներկայումս ստիպված եմ, ընթերցող, ես էս մուրացիկի աղաղակող ձայնով դիմել քո գթասրտութեանը։ Պարսկահայ հարուստներ, պարսկահայ բարերարներ, սեղանի շուրջ բոլորելիս ձեր ընտանիքի ձեր զաւակների հետ միասին կարող էք հանգիստ սրտով ձեր ճաշը վայելել, երբ համոզված լինէք, որ հէնց այդ վայրկեանին ցամաք հացի և «Թզենու տերևի» կարօտ են ձեր մայրերը, քոյրերը իրանց քաղցը յագեցնելու, իրանց մերկութիւնը ծածկելու համար. կարող էք դուք անտարբեր լինել՝ այդ սոսկալի իրականութիւնը ձեր երևակայութեամբ պատկերացնելով։ Դուք, որ բարեբաղդութիւն ունէք մի այնպիսի երկրում ապրելու, ուր որոշ չափով ապահով էք կեանքով, գոյքով, ստացուածքով, այնպիսի մի երկրում, ուր կարողանում էք հանգիստ կերպով ձեր առօրեայ հոգսերին նուիրվել։ Պարսկաստանում ապրողներս, նամանաւանդ վերջին տարիներս, մոռացել ենք մեր առօրեայ հոգսերը և օրըստօրէ տրամադրելի ենք դառնում սոսկալի անակնկալների քմահաճոյքին, որը աւերում է մեզ տնտեսապէս, մտաւորապէս և ֆիզիքապէս. այսու հանդերձ մենք անում ենք այնքան, որքան չեն ներում նոյն իսկ մեր ոյժերը. որքա՜ն մեծ պարտականութիւններ կան ձեզ վրա, պարսկահայ հայրենակիցներ։ Սպասում ենք ձեր արձագանքին, ձեր լումաներին Ատրպատականի առաջնորդի անունով։

Իբօ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ներքին

11 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Դաւանական հարցերի մասնաժողովը ցանկալի գտաւ պաշտպանել հոգևորականութիւնը և եկեղեցին ծաղրանքից և այպանումից, բայց ոչ մամուլի, գրական գրուածքների և թատրոնական ներկայացումների յարձակումներից։

ՕԴԵՍՍԱ։ Օդեսսայի գաւառում, գերմանական գաղութի գոյութեան հարիւրամեակի առիթով, գաղութի ազգաբնակութիւնը միջնորդել է արձան կանգնեցնել Եկատերինա II Թագուհուն։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Անձի անձեռնմխելիութեան մասնաժողովը, քննելով տէրրորի զոհերին նպաստելու օրինագծի վերաբերութեամբ բիւջէտային մասնաժողովի եզրակացութիւնը, որով մերժվում է այն 100,000 րուբլին, որ յատկացվելու է ամեն տարի այն ընկերութիւններին, որոնք նըպատակ ունեն օգնութիւն հասցնել տէրրօրի զոհերին, որոշեց պնդել գումարյատկացման վրա և զեկուցագիրը լրացնել նոր փաստերով։

Կարգադրիչ և նակազի մասնաժողովները քննեցին Դումայի անդամներին ամեն տարի 4200 րուբլի ռոճիկ տալու հարցը։ Մասնաժողովների մեծամասնութիւնը այդ գումարը գտաւ միանգամայն բաւական։

Երկաթուղային գործի վարչութեան վերատեսուչ Ցիգլէր ֆօն-Շաֆհաուզէնը նշանակված է պետական բանկի խորհրդի անդամ ֆինանսների մինիստրի կողմից։

Գեներալ մայոր Բաչինսկին նշանակված է զինուորական մինիստրութեան գլխաւոր ինտենդանտի օգնական։

12 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մի տարով երկարեցված է Արխանգէլսկի, Վօլօգդայի, Նովգորոդի, Օլօնէցկի, Պսկովի, Ռեազանի, Սմօլէնսկի, Տվէրի, Եարօսլավի, Աստրախանի, Բեսսարաբիայի, Կազանի, Օրէնբուրգի, Պէրմի նահանգների և Տուրգանսկի, Ուրալսկի և Դօնեան Զօրաց շրջանների կառավարիչներին սենատի յունիսի 3-ի և 11-ի ուկազներով տուած լիազօրութիւնների ժամանակը։

Երկարեցված է արտակարգ պահպանութիւնը Նիժնի-Նօվգօրօդում, Սէրմօվի գործարանային ռայօնում և Մօսկվա—Նիժնի-Նօվգօրօդ երկաթուղագծի շրջանում Նիժնի-Նօվգօրօդի նահանգի սահմաններում։

Յուլիսի 1-ին խնայողական գանձարանների վարչութիւնը եկամուտների և կապիտալների ապահովագրութիւն է բանում բոլոր պօստ-հեռագրական կասսաներում։

ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳ։ Ութ հոգի յարձակվեցին Ուսմա կայարանի վրա։ Սպանելով ժանդարմին, կողոպտիչները կասսայից յափշտակեցին 82 րուբլի։ Հետապնդման ժամանակ կողոպտիչներից չորսը սպանվեցին, երկուսը ձերբակալվեցին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մինիստրների խորհուրդը [illegible]

Արտաքին

11 և 12 յունիսի

ԲՐԻՒՆՍԲԻՒՐ։ «Оссапа» նաւի վրա տեղի ունեցած ճաշին Վիլհէլմ Թագաւորը ճառ արտասանեց, որի ժամանակ ամբոխը երգում էր գերման ազգային երգը։

ԼՈՆԴՈՆ։ Համայնքների պալատի շինութեան մէջ կայացաւ միջպարլամենտական դաշնակցութեան բրիտանական խմբակի ժողովը։ Հետևեալ ժողովը կը կայանայ Բերլինում օգոստոսի երկրորդ կէսին։

ՊՐԱԳԱ։ Բացվեց սլաւօն առաջադէմ ուսանողների կօնգրէսը։

ԲՕՄԲԷՅ։ Ձերբակալվեց նացիօնալիստ պարագլուխ Տիլակը, որ մեղադրվում է ազգաբնակութեանը գրգռող յօդուածներ հրատարակելու մէջ։

ՀՌՈՄ։ Պատգամաւորների պալատը առանց վիճաբանութիւնների ընդունեց բրիւսէլեան շաքարի կօնվէնցիայի լրացուցիչ արձանագրութիւնները։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՁԵ°ՐԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւնն ամեն օր
Առաւօտեան ժամի 9 ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելեամինօվսկայա փողոց № 8.
(ե. հ. շ.) 100—77

„Գուտտենբերգ"
գրախ. վաճառվում է
Է. ՌԸՆԱՆԻ
ՅԻՍՈՒՍԻ ԿԵԱՆՔԸ
Թարգմ. Վ. Վարդանեանի
Բովանդակութիւն
Յիսուսի մանկութիւնն ու պատանեկութիւնը—Նրա կեանքի առաջին տարիները.—Յիսուսի դաստիարակութիւնը.—Յիսուսի զարգացման գլխաւոր պայմանները.—Յիսուսի առաջին աֆորիզմները.—Նրա գաղափարները Հայր Աստուծոյ և մաքուր կրօնի մասին։—Առաջին աշակերտները. Յովհաննէս Մկրտիչ.—Յիսուսի ճանապարհորդութիւնը Յովհաննէսի մօտ.—Նա մկրտվում է Յովհաննէսի ձեռքով.—Աստուծոյ Թագաւորութեան մասին Յիսուսի ունեցած գաղափարների զարգացումը.—Յիսուս Կափառնայումի մէջ.—Յիսուսի աշակերտները.—Յիսուսի քարոզը լճի վրա.—Աստուծոյ Թագաւորութիւնը հասկացվում է որպէս աղքատների Թագաւորութիւն.—Յովհաննէսը բանտից դեսպաններ է ուղարկում Յիսուսի մօտ.—Յովհաննէսի մահը.—Նրա և Յիսուսի աշակերտների յարաբերութիւնը.—Առաջին փորձը.—Յիսուսի վերաբերմունքը դէպի կռապաշտներն ու սամարացիները.—Յիսուսի մասին կազմված առասպելի ծագումը, Նրա անձնական գաղափարը իր գերբնական դերի մասին.—Յիսուսի գաղափարներն Աստուծոյ Թագաւորութեան մասին վերջնականապէս ձևակերպված.—Յիսուս հիմնում է եղեղեցին.—Յիսուսի հակառակորդները.—Յիսուսի վերջին ուղևորութիւնը Երուսաղէմ.—Յիսուսի թշնամիների արարքները.—Յիսուսի վերջին շաբաթը.—Յիսուսի բանտարկվելն ու դատումը.—Յիսուսի մահը.—[illegible]
Գինն է 1 րուբլի, կազմված լաւ 15 կ. 35 կ., 40 կ. [illegible] 1 ր. 50կ.
դիմել Тифлисъ, книжный магазинъ „Гутенбергъ" Г. И. Галустяну.
(Տ. շ.) 3—1

ՀՐԱՒԷՐ
Կիրակի, յունիսի 15-ին, առաւօտեան 11 ժամին [illegible]
[illegible]
1—1

ՄԻ ՈՒՍԱՆՈՂ
ցանկանում է դասեր տալ որևէ յարմար պայմանով [illegible]
Դիմել Ртищевская ул., № 7.
3—1

Մամուլի տակից դուրս եկաւ
Սահակ աւ.-ք. Սահակեանի
ՀԻՆ-ՈՒԽՏԻ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
հրատարակութիւնը։
Իմ բոլոր դասագրերի պահեստը գտնվում է Գր. Մեասնիկեանի մօտ։ Ցանկացողները կարող են դիմել՝ Тифлисъ, Дворцовая, магазинъ Григ. Ст. Мясникова.
Սահակ աւ.-ք. Սահակեան
(ե. հ. շ.) 10—1

Հաշւապահական կուրսերը աւարտած
ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ
եւ
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ
Նպաստաւոր պայմաններով որոնում են հաշւապահի օգնականի, կասսիրի և կամ որևէ ուրիշ համապատասխան պաշտոններ։
Համաձայն են գնալ նաև ուրիշ քաղաքներ։
Տեղեկութիւնների համար դիմել «Մշակի» խմբագրատուն, Լ. Դանիէլեանին։
(ու. շ. չ.) 3—2

Նոր հիւրանոց Վարշավայում
„ՀԻՒՐԱՆՈՑ ՊԱՍՍԱԺ"
որ գտնվում է Վարշավայի առևտրական կենտրոնում, Բէլեանսկայա, Դօլգայա եւ Նալևվօկ փողոցների անկիւնում, «Զիմօնսի Պասսաժի» շինութեան մէջ, էլեկտրական տրամվայների կանգ առնելու տեղը, պարունակում է 100 նոր սարքված սենեակներ՝ արժողութեամբ 1 ր. 25 կ.-ից օրական, էլեկտրական լուսաւորութեամբ և կենտրոնից տաքացնելով։ Լողարաններ, էլեկտրական բարձրացնելու մեքենայ թէ մարդկանց և թէ ապրանքների համար, ապրանք դարսելու հնարաւորութիւն, քաղաքային տէլէֆօններ և միացումն Լօձի և Կալիշի հետ, կառքեր հիւրանոցից դէպի ամեն գընացքներ։
Բացվում է յունիսի 7/20-ից։
(շ.) 5—3

ՀՐԱՒԷՐ
[illegible] յունիսի 15-ին, կիրակի, կէսօրվայ ժամը 12-ին [illegible]
Կոչնակիր [illegible]
(ու. շ.) 2—2

Բաքուի Հայոց Կուլտուրական Միութեան
հողային սեկցիան նպատակ ունենալով հիմնել մանր վարկի ընկերութիւններ քաղաքներում և գիւղերում (գիւղական բանկեր), սրանով յայտնում է պ. պ. ուսուցիչներին և կողմնակի անձանց, որ պ. Յ. Տէր-Ստեփանեանը (Тифлисъ, 1-ая Тумановская ул., № 13)
Ձրիաբար
ուսուցիչներին և 30 ր. կողմնակի անձանց ուսուցանում է յունիսի 23 ից այդ բանկերի հաշւապահութիւնն ու գործավարութիւնը. նմանապէս ՁՐԻ բաժանում է զանազան ձեռնարկներ, բլանկներ և գրքեր։ Ցանկացողներին խնդրում ենք դիմել պ. Յ. Զ. Տէր-Ստեփանեանին։
Նախագահ հողային սեկցիայի՝
Կ. Խատիսեան
Քարտուղար՝ Յ. Յակոբջանեանց
(կ. հ.) 3—2

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻ
Ս. Փրկիչ եկեղ. տղայոց չորսդասեան դպրոցի համար
ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ
ա) ՄԻ ՌՈՒՍ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
բարձրագոյն կրթութեամբ և մանկավարժական հմտութեամբ, 12—14 դասով, տարեկան ռոճիկ 1200 ր.։
բ) ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ
հայոց և ռուսաց լեզուների և բոլոր առարկաների—կրօնի, երգեցողութեան, ձայնագրութեան, հայոց, ռուսաց և ընդհանուր պատմութեան, աշխարհագրութեան, բնական պատմութեան, մաթեմատիկայի, գեղագրութեան և նկարչութեան—դասագինը 30 րուբլի։
գ) ԵՐԵՔ ՎԵՐԱԿԱՑՈՒՆԵՐ
դասերով, վերոյիշեալ դասագնով. վերակացութեան համար որոշված է իւրաքանչիւրին 150 րուբլի տարեկան։
Ցանկացողները կարող են դիմել հոգաբարձութեան մինչև յունիս ամսի 20-ը։
Ծխ. հոգ. Ալէքսանդրօպօլի տղայոց չորսդասեան ս. Փրկիչ եկ. դպրոցի
(շ. չ.) (ապ.) 6—3

ԳՐԻՄՕ ԵՒ ԸՆԿ. դեղագործներ։—Ռուսաստանում թոյլատրված։
ՄԱՏԻԿՕՒ ՍՐՍԿՈՒՄ
Զգուշացէք կեղծումներից

Երկարամեայ և բազմաքանակ աջողութիւնները ապահովում են, որ նա կարուկ կերպով գործում է պերեւօյի (հօնօրէյ) ժամանակ։ Կարճ ժամանակամիջոցում ՄԱՏԻԿՕՆ բժշկում է ամենայարատև արտահոսութիւնը։
ՊԱՀԵՍՏԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԵՂԱՏՆԵՐՈՒՄ
(15 և 30) 14—14

ԱԼՄԵՋԱ

Կովկասի և Անդրկասպեան երկրի միակ ներկայացուցիչը Ի. Ա. Ախօրաձէն է։
Գլխաւոր պահեստ և գրասենեակ «Ալմեջա»-ի
Тифлисъ, Пушкинская ул. № 15.
Փորձնակ. սրուակը 40 կ.

ԱՏԱՄԻ ՑԱՒԸ
ՇՈՒՏ հանգստացնելու
եւ ատամն ու լնդերը ամրացնելու
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԻՋՈՑՆ Է
ԱԼՄԵՋԱ
ՇԱՏ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ցուցահանդէսներում նուէրների է արժանացել
ԱՂՔԱՏՆԵՐԻՆ ՁՐԻ
ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ
Այցելուներին խնդրում ենք դիմել Ախօրաձէի գրասենեակը,
Пушкинская, 15.
Օտարաքաղաքացիներից կանխավճար ստանալով ուղարկում ենք վերադիր վճարով։
Դեղատներին զեղչ
Իսկական սրուակը 1 ր. 20 կ.
Բաքու, Старо-Полицейская, № 14. Հեռագիրների հասցէ. Тифлисъ, Ахобадзе.
15—10

Типографія „Экономія" Ав. Мугдусіянцова съ С-ми. Большая Ванская ул. № 3.